2403-04A

Centrumgebied Groene Peelvallei

Drie beekdalen: groen-blauwe ambitie

Waterschap Aa en Maas

juni 2009

Peel

Centrumgebied Groene Peelvallei

Drie beekdalen: groen-blauwe ambitie

Waterschap Aa en Maas

Peel

INHOUD BLAD

1.	INLEIDING	7
1.1	Aanleiding	7
1.2	Opgaven en ambities	9
2	KENMERKEN EN KWALITEITEN GROENE PEELVALLEI	13
2.1	Bodem en water	15
2.2	Natuur	21
2.3	Landschap en cultuurhistorie	23
2.4	Recreatie	25
3	HET GROENBLAUWE RAAMWERK VOOR DE GROENE PEELVALLEI	29
4	AMBITIEBEELD: 3 BEKEN, 3 KARAKTERS	32
5.	COLOFON	41

Peel

1. INLEIDING

1.1 Aanleiding

In het Reconstructieplan is het Centrumgebied Groene Peelvallei aangewezen als projectlocatie waar clustering mogelijk is van grootschalig en kleinschalig intensieve recreatie. Het gebied krijgt nieuwe impulsen, door een integrale afweging van bestaande en nieuwe functies in het buitengebied. Hierdoor ontstaat een nieuwe economische drager in het buitengebied en een uitloopgebied voor de bevolking. De nieuwe ontwikkelingen vragen om een goede inpassing binnen het landschappelijke raamwerk van beekdalen, bosgebieden, agrarische gebied en waterbergingsgebied.

Het ambitiebeeld geeft invulling aan de gezamenlijke ambitie van gemeenten Deurne en Helmond en waterschap Aa en Maas ten aanzien van de ruimtelijke kwaliteit en de beleving daarvan (landschap en routenetwerk), ecologie en waterberging in de beekdalen van de Oude Aa, Kaweise loop en de Vlier. Het ambitiebeeld geeft een landschappelijke en ecologisch raamwerk en biedt daarmee een houvast voor de toeristisch-recreatieve bedrijvigheid in de Groene Peelvallei. De uitwerking van de toeristisch-recreatieve bedrijvigheid vormt geen onderdeel in dit ambitiebeeld.

Het projectgebied De Groene Peelvallei ligt in het oosten van Noord-Brabant, tussen Helmond en Deurne. Het projectgebied is gelegen in het beekdal van de Oude Aa, De Vlier en de benedenloop van de Kaweise loop.

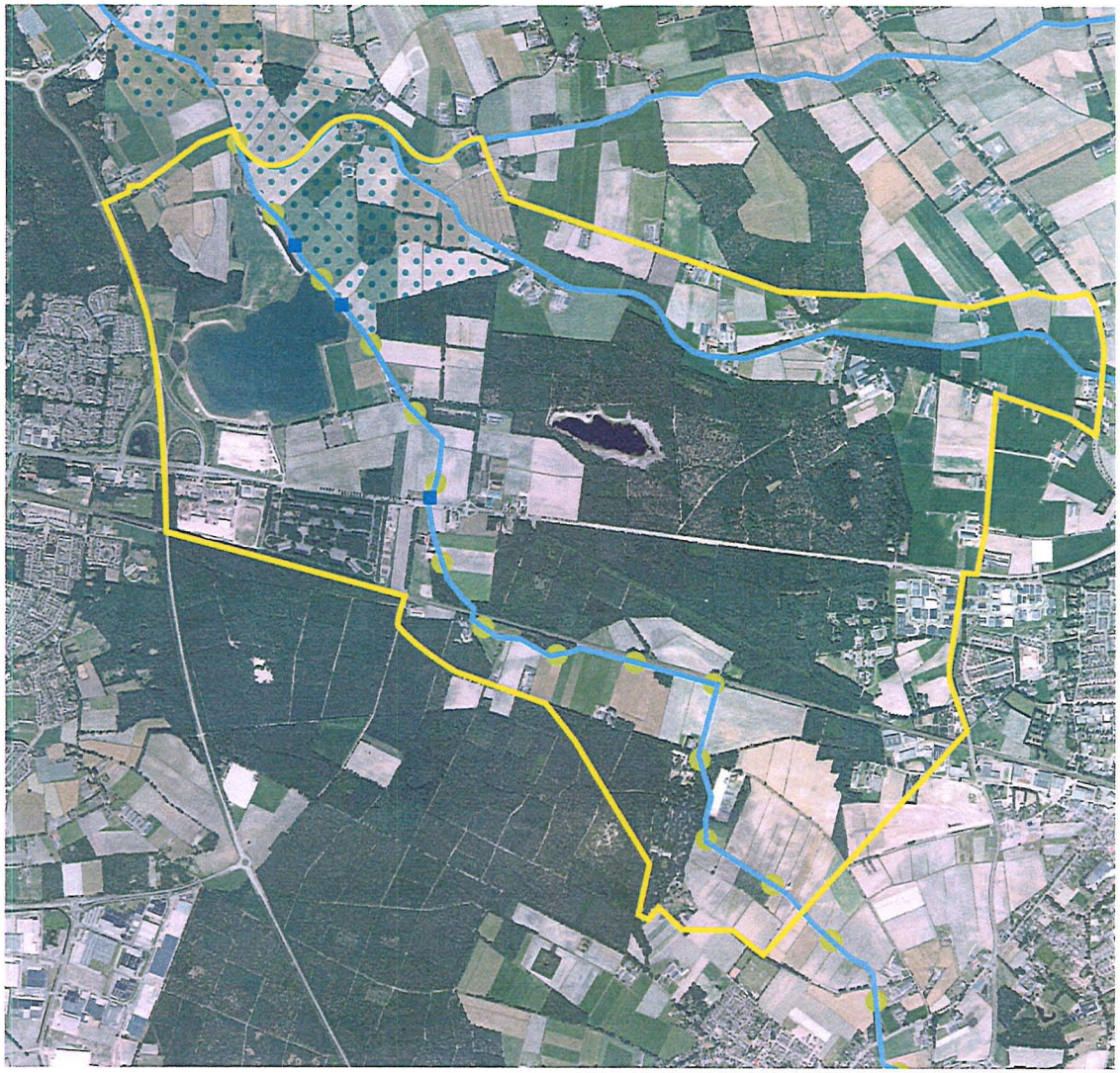

Figuur 1 Plangebied met de opgaven
Bron: DHV

Plangrens

Waterbergingsgebied

Vispassages stuwen

EVZ (stapstenen)

1.2 Opgaven en ambities

Dit ambitiebeeld geeft invulling aan de ambitie en opgaven die in de beleidsplannen, waaronder het reconstructieplan, zijn weergegeven voor water, natuur, landschap en recreatie. Het landschapsontwikkelingsplan (LOP) vormt het kader waar het ambitiebeeld op gebaseerd is, het is daarmee een verfijning van het LOP.
In *Tabel 1* is de opgave voor de toekomstige ontwikkeling van de Groene Peelvallei samengevat aan de hand van de beleidsdoelen voor de functies water, natuur, landschap en recreëren (zie Figuur 1). In bijlage 1 wordt het totale overzicht gegeven van het rijks-, provinciaal en gemeentelijk beleid met betrekking tot de Groene Peelvallei.

Tabel 1 Functies en doelen voor de beekdalen

Functie	Beleidsdoel	Onderdeel reconstructieplan
Water	Realiseren waterbergingsgebied Dierdonk: 200.000 m3 bergen bij een piekafvoer van 1/100 jaar.	Ja
	Realiseren doelen Kaderrichtlijn Water: verbeteren ecologische toestand van de beken.	Nee
Natuur	Realiseren Ecologische Hoofdstructuur	Ja
	Realiseren ecologische verbindingszone Oude Aa	Ja
	Vismigreerbaar maken Bakelse Aa/Oude Aa/Kaweise loop	Ja
Landschap en cultuurhistorie	Versterken van cultuurhistorische en landschappelijke waarden	Niet specifiek
Recreëren	Extensieve vormen van recreatie (routes) en kleinschalige verblijfsrecreatie (bij de boer).	Niet specifiek

Waterschap Aa en Maas, gemeente Deurne en gemeente Helmond hebben gezamenlijk de uitgangspunten voor de ontwikkeling van het centrumgebied Groene Peelvallei vastgesteld. Deze zijn in het kader op de volgende bladzijde samengevat.

Nota van uitgangspunten Centrumgebied Groene Peelvallei

Eind 2008 is een nota van uitgangspunten voor de ontwikkeling van het Centrumgebied Groene Peelvallei opgesteld. De Nota van Uitgangspunten vormt het kader waarbinnen de marktpartijen zich kunnen bewegen. In de nota van uitgangspunten is een sfeerbeeld en de waarden van het gebied opgenomen. Met het sfeerbeeld is geprobeerd de toon neer te zetten voor de muziek die er straks in het gebied gespeeld gaat worden. Het is niet het doel van het sfeerbeeld en de Nota van uitgangspunten om heel concreet aan marktpartijen voor te schrijven op welke wijze het Centrumgebied Groene Peelvallei moet worden ingericht en welke functies er een plek moeten krijgen.
Belangrijke randvoorwaarden die voor het waterschap Aa en Maas en de gemeenten Helmond en Deurne onvoorwaardelijk voor de inrichting van het Centrumgebied Groene Peelvallei blijven gelden, zijn: diversiteit, kwaliteit en duurzaamheid!
Uitgangspunt voor de ontwikkeling van het Centrumgebied Groene Peelvallei is de lagenbenadering. Dit houdt in dat de bestaande waarden en het landschap moeten worden behouden en versterkt. De gebiedskarakteristieke kwaliteiten met betrekking tot water, bodem, geomorfologie, flora en fauna, landschap, cultuurhistorie en archeologie, zullen randvoorwaardelijke kenmerken opleveren voor de inrichting en het gebruik van het gebied. Deze kwaliteiten moeten nadrukkelijk worden gerespecteerd en versterkt. Een selectie uit de nota van uitgangspunten met betrekking op natuur, landschap en extensieve recreatie betreft onderstaande punten.

Ten aanzien van het beekdallandschap zijn dit:

- Versterken beekdallandschap
- Landschapsbouw en natuurontwikkeling
- Extensieve vormen van recreatie (routes)
- Kleinschalige verblijfsrecreatie (bij de boer)

Voor de bosgebieden geldt:

- Versterken/uitbouwen bosgebieden (omvormen van naald- naar loofhout)
- Ecologische relaties realiseren (EVZ Oude Aa)
- Routestructuren verbeteren en ontwikkelen (wandelen, fietsen, paardrijden)
- Toegankelijkheid gebied vergroten en veiligheidsmaatregelen nemen

Uitgangspunten visie:

- Toeristisch-recreatieve activiteiten afstemmen op de schaal en de maat van de ruimte in het landschap
- Waterberging op 'natuurlijke wijze'
- Interactie waterberging/EVZ en recreatie (belevingswaarde)
- Toegankelijkheid gehele gebied verbeteren door middel van kortsluitingen en overbruggen barrières op strategische punten
- Zonering verblijfseenheden (extensieve vormen van verblijfsrecreatie, intensieve recreatie langs wegen rondom bestaande plas)

Peel

2. KENMERKEN EN KWALITEITEN GROENE PEELVALLEI

Het centrumgebied Groene Peelvallei bestaat uit de beekdalen van de Oude Aa, De Vlier, Kaweise loop die door agrarisch gebied stromen en aan west- en oostzijde begrensd worden door de bebouwing van Helmond en Deurne en een nagenoeg aaneengesloten dekzandrug met de natuur- en bosgebieden het Zandbos en de Vlierdense bossen. In dit hoofdstuk wordt de huidige situatie aan de hand van thema's besproken.

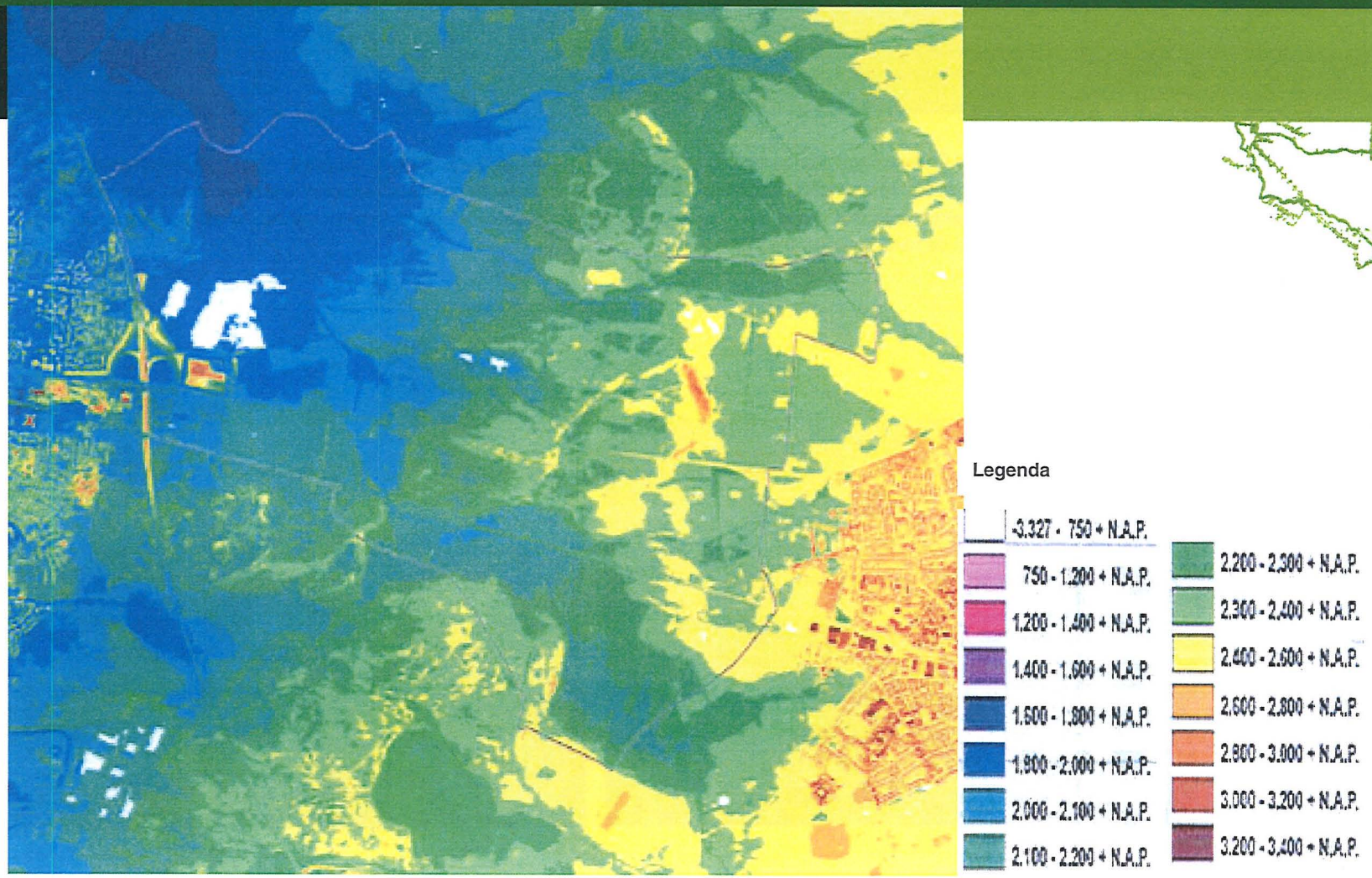

Figuur 2 Uitsnede Algemene Hoogtekaart Nederland
Bron: Dienst Landelijk Gebied

2.1 Bodem en water

Bodem en hoogteligging

Het plangebied ligt in een gebied met hooggelegen dekzandruggen, met daardoorheen laaggelegen beekdalen. Het daarmee samenhangende hoogteverschil is goed zichtbaar op de hoogtekaart van het plangebied (zie Figuur 2). De bodem in het plangebied bestaat voor het merendeel uit veldpodzolen (zie Figuur 3). De bodem van de opgehoogde akkers bestaat veelal uit veldpodzol en de bodems van de overstromingsgebieden/beekdalen veelal uit een beekeerdgrond. De hoogte neemt toe van de flanken naar de beekdalen van 18 meter + NAP tot 25 m + NAP.

Oppervlaktewatersysteem

Het watersysteem van de Groene Peelvallei bestaat uit de Oude Aa in het westen, de Kaweise Loop in het oosten en daar tussen de Vlier. Deze drie waterlopen komen samen bij Berkendonk en stromen af richting de Zuid-Willemsvaart als de Bakelse Aa. De beken hebben van nature een oorsprong die ligt in het peelgebied en volgen een natuurlijk beekdal dat uitmondt in het Aa-dal. Door de aanleg van het kanalen systeem rondom Helmond werd de Bakelse Aa doorsneden en nu mondt deze uit in de Zuid Willemsvaart. Hierdoor is het natuurlijke afvoerregime ook danig aangetast. De waterlopen worden in de huidige toestand gevoed door kanaalwater vanuit het Deurnes Kanaal. In de natuurlijke situatie zijn de beken allen langzaam stromende bovenlopen (R4: karakterisering waterlichaam volgens de Kaderrichtlijn Water (KRW)). Ten behoeve van het agrarische gebruik is de af- en ontwatering in de jaren 50 verbeterd door de vergroting van het beekprofiel en de aanleg van watergangen en detailontwatering. De waterlopen zijn gestuwd met een tegen natuurlijk peilbeheer, dit betekent dat het zomerpeil hoger is dan het winterpeil (Figuur 5). Door het relatief grote bodemverhang van de bovenstrooms gelegen beken staan de stuwen in dit gedeelte relatief dicht op elkaar. Bij piekafvoeren (niet jaarlijks) treden overstromingen op in het benedenstroomse deel en bij het spoor doordat de beekprofielen het water niet meer kunnen afvoeren. In 1998 hebben er zich onder andere overstromingen voorgedaan.

Grondwatersysteem

De grondwaterstanden in het gebied variëren van <40 cm onder maaiveld tot 80 cm onder maaiveld direct aan de beek in de winter en 50 cm onder maaiveld tot >120 cm onder maaiveld in de zomer. Aan de westkant van het waterbergingsgebied grenst het grondwaterbeschermingsgebied Helmond.

Kwaliteiten en aanknopingspunten bodem en water

- Samenkomst van beekdalen in het laaggelegen gebied met natuurlijke overstromingsvlakte.
- Groot verhang met veel stuwen bovenstrooms gelegen in de beken, en vlakke loop na samenkomst van de beken.
- Variatie van zandige dekzandruggen en moerige beekdalgronden.

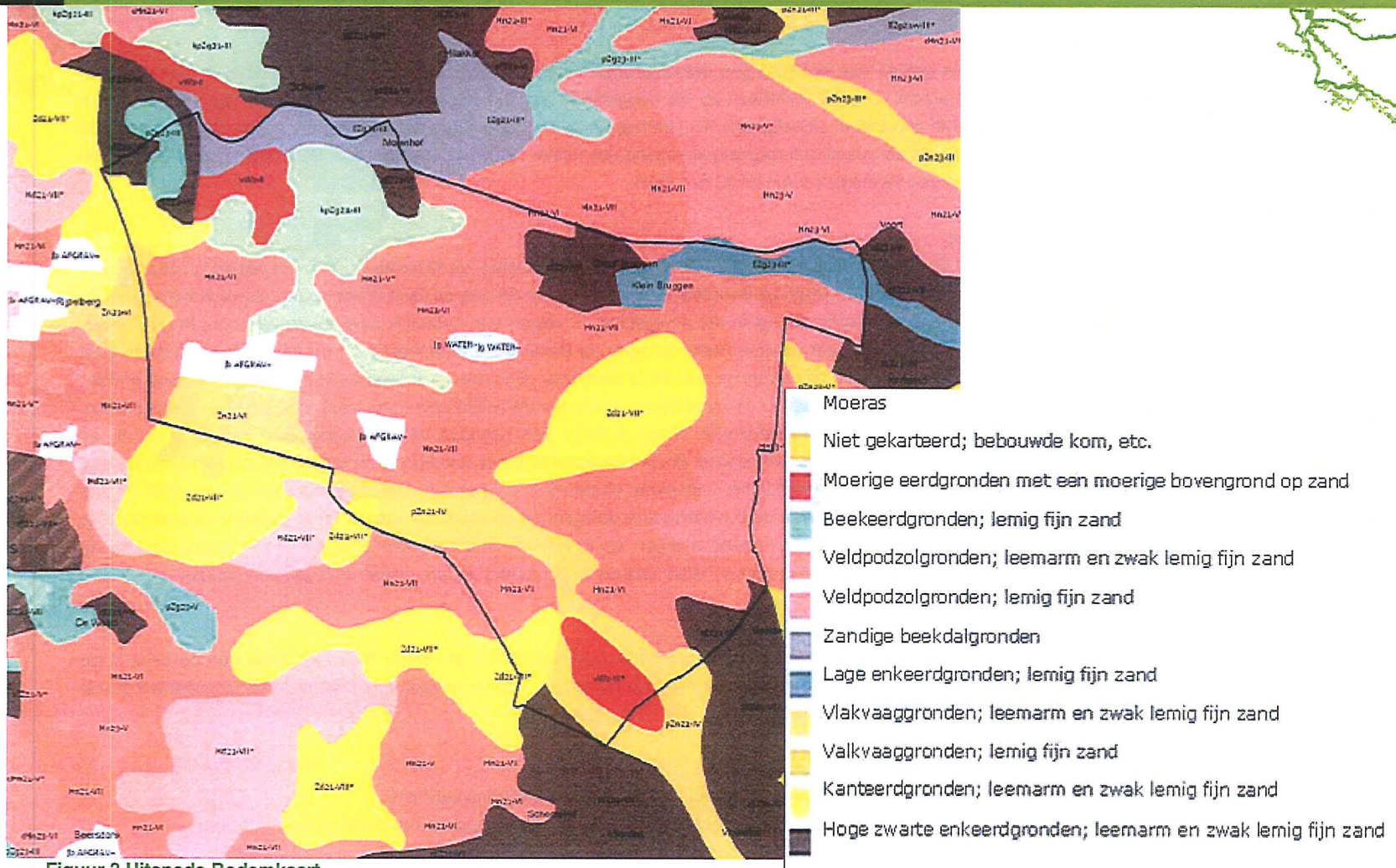

Figuur 3 Uitsnede Bodemkaart
Bron: Dienst Landelijk Gebied

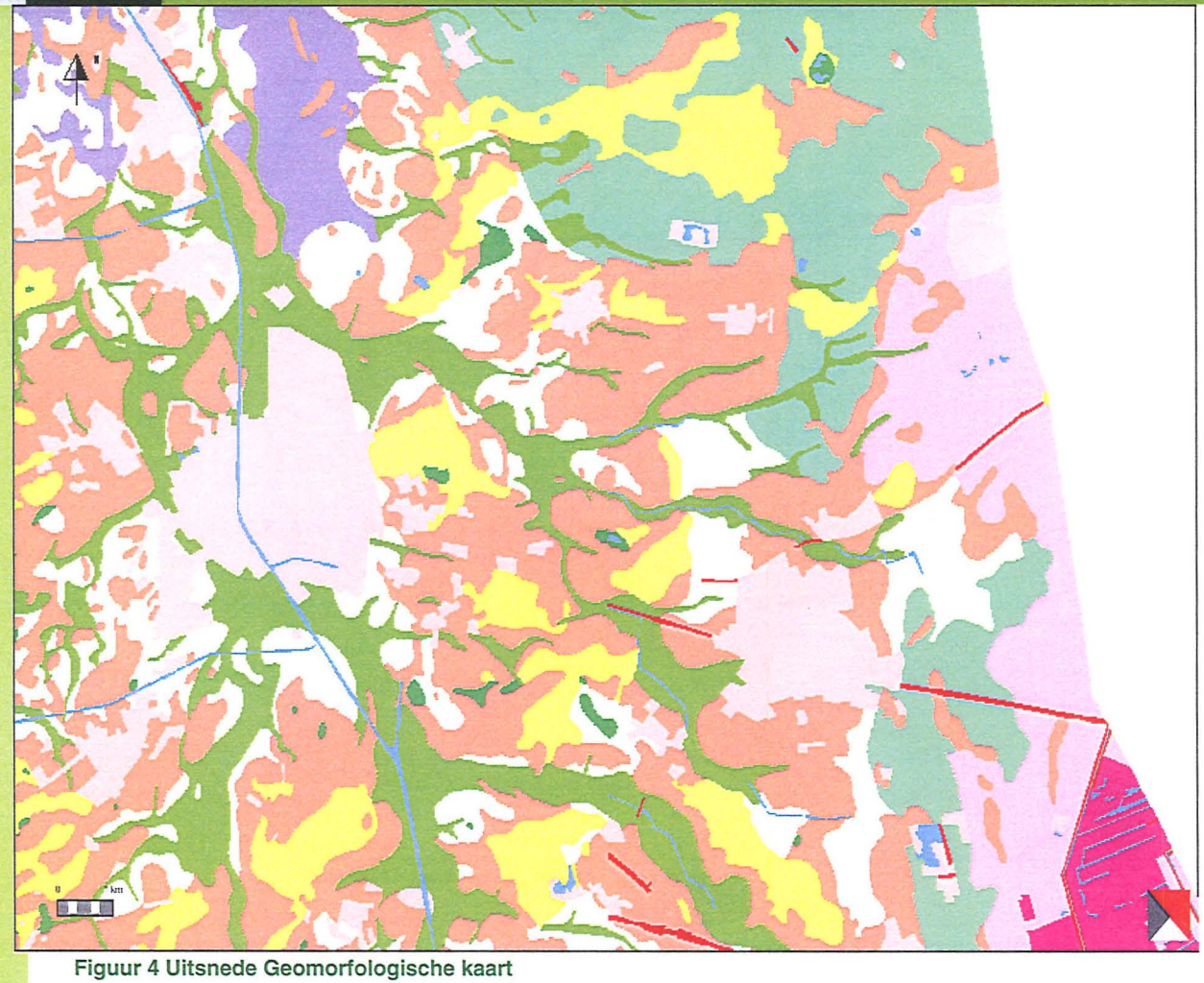

Legenda

Geomorfologie

- (Land)duinen +/- bijbehorende vlakten/laagten)
- Antropogeen
- Beekoverstromingsvlakte
- Brabantse Wal
- Dalvlakteterras
- Dalvormige laagte, beek- of rivierdalbodem
- Dijk
- Dijkdoorbraakafzetting
- Geulen en kreken
- Laagte
- Oeverwal
- Plateau (incl. horstglooing)
- Rug (dekzandrug of terrasrug)
- Stuifduinen (actief stuifzand)
- Terrasvlakte
- Veenrestrug
- Vlakte (dek)zand
- Vlakte rivierklei
- Vlakte van getij-afzettingen
- Vlakte veen
- Water
- Welvingen (zand, uiterwaard, terras- of getijafzetting)

Figuur 4 Uitsnede Geomorfologische kaart

Bron: Provincie Noord-Brabant

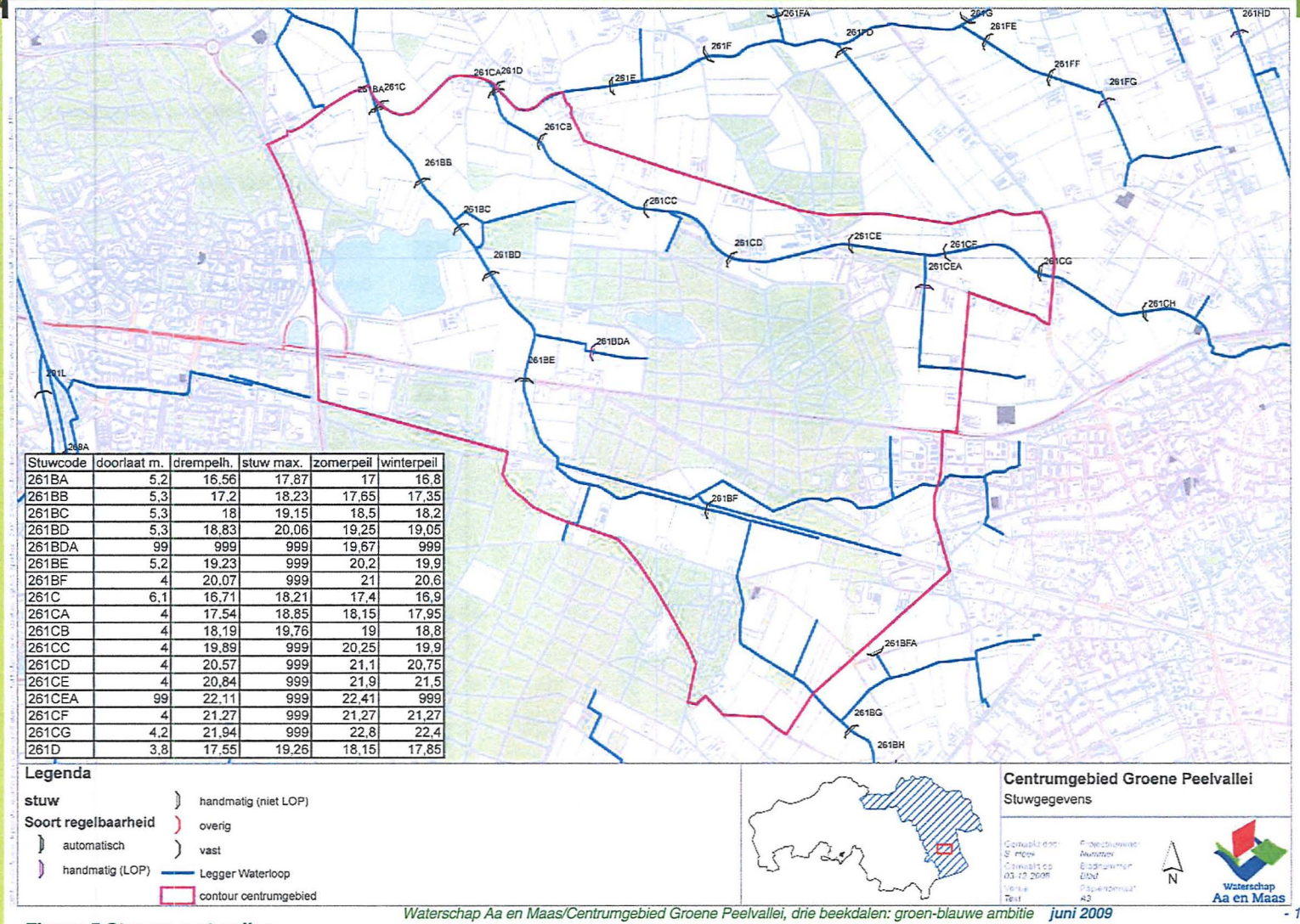

Stuwcode	doorlaat m.	drempelh.	stuw max.	zomerpeil	winterpeil
261BA	5,2	16,56	17,87	17	16,8
261BB	5,3	17,2	18,23	17,65	17,35
261BC	5,3	18	19,15	18,5	18,2
261BD	5,3	18,83	20,06	19,25	19,05
261BDA	99	999	999	19,67	999
261BE	5,2	19,23	999	20,2	19,9
261BF	4	20,07	999	21	20,6
261C	6,1	16,71	18,21	17,4	16,9
261CA	4	17,54	18,85	18,15	17,95
261CB	4	18,19	19,76	19	18,8
261CC	4	19,89	999	20,25	19,9
261CD	4	20,57	999	21,1	20,75
261CE	4	20,84	999	21,9	21,5
261CEA	99	22,11	999	22,41	999
261CF	4	21,27	999	21,27	21,27
261CG	4,2	21,94	999	22,8	22,4
261D	3,8	17,55	19,26	18,15	17,85

Figuur 5 Stuwen met peilen

Bron: Waterschap Aa en Maas

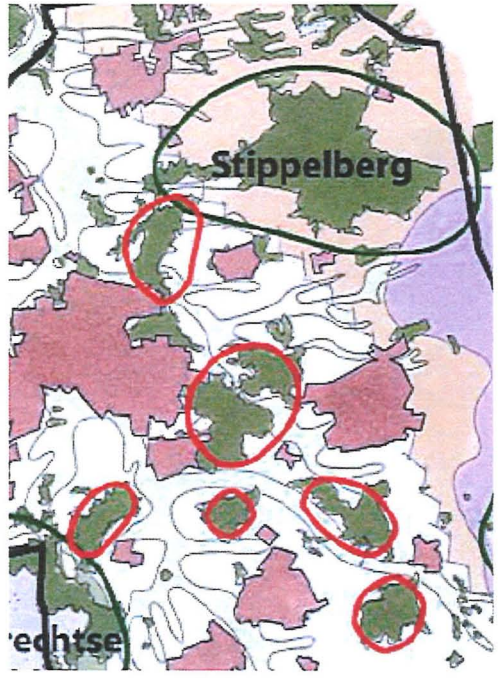

Figuur 6 Regionale ecologische structuur
Bron: LOP

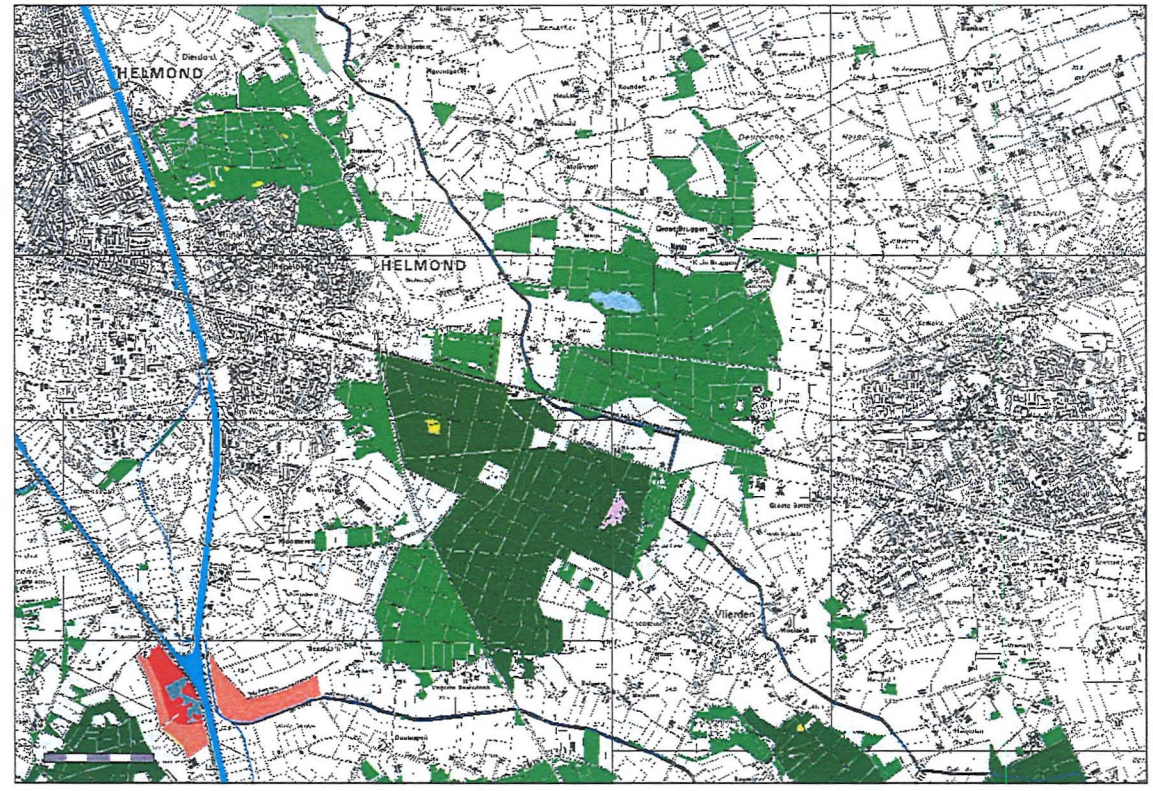

Figuur 7 Ecologische Hoofdstructuur
Donkergroen: bos met verhoogde natuurwaarden,
Lichtgroen: mulitfunctioneelbos
Bron: Natuurgebiedsplan

Figuur 9 Landschappelijke opbouw
Bron: LOP

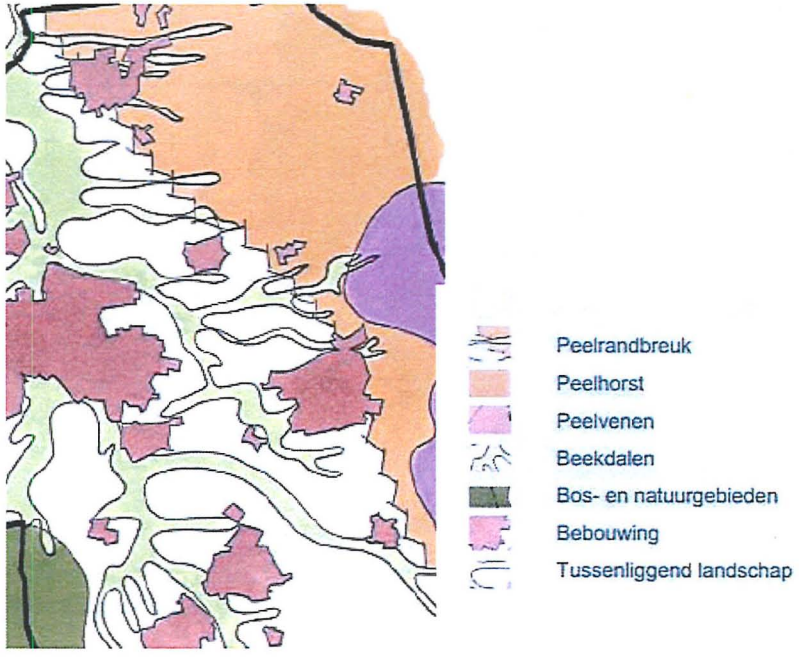

Figuur 8 Landschapselementen
Bron: LOP

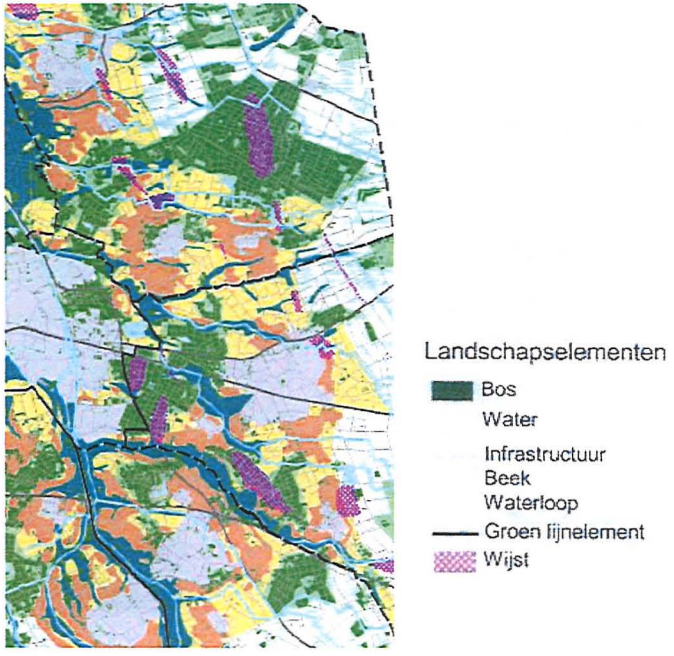

2.2 Natuur

De beken snijden in de dekzandruggen. Voor het overgrote deel zijn de voormalige heidevelden op deze ruggen bebost met naaldhout. In het gebied De Bikkels bevindt zich het enige Jeneverbesstruweel van Noord-Brabant. Het Buntven in het Zandbos kenmerkt zicht door een zuur en voedselarm venmilieu met onder meer Witte en Bruine snavelbies. De ecologische hoofdstructuur bestaat uit multifunctioneel bos (Zandbos), bos met verhoogde natuurwaarde (Vlierdense bossen), Buntven (ongebufferd), droge heide en zandverstuiving (zie Figuur 7).

In 2007 is een flora- en fauna inventarisatie in de Groene Peelvallei uitgevoerd. Verspreid in het gebied komen Lange ereprijs, Klein maagdenpalm, Brede wespenorchis, Gevlekte orchis (langs het spoor) en Echte guldenroede voor in (schrale) bermen en bosjes. Het gebied waar Kaweise loop en Oude Aa bij elkaar komen is een typisch gebied voor vogels van grasland en akkers (kievit, gele kwikstaart, etc.) vanwege de lagere ligging en het open landschap. Vogels van riet en open water komen rondom de plas Berkendonk voor. Aan de rand van Berkendonk is een kolonie oeverzwaluwen aangetroffen. Langs de Vlier zijn met name vogels van gebouwen en erven (Steenuil, zwaluwen) waargenomen. Verspreid in de Groene Peelvallei komen vogels van bossen, struwelen en ruigtes voor. Het voorkomen van de waterspitsmuis in het plangebied is onwaarschijnlijk. Alle enigszins geschikte locaties zijn onderzocht in 2007 en de waterspitsmuis werd hier niet gevangen. In de bossen zijn sporen van algemene soorten als bunzing, mol, egel etc. waargenomen. Er zijn geen aanwijzingen dat er dassen in het gebied aanwezig zijn. Op grond van terreinomstandigheden is het wel waarschijnlijk dat vos en wezel in het gebied voorkomen. Daarnaast komen een vijftal soorten vleermuizen in het gebied voor, waarbij de beken als vliegroute fungeren. De bosgebieden in de Groene Peelvallei zijn in het reconstructieplan opgenomen als leefgebied voor de Heikikker en Levendbarende Hagedis. Beide soorten zijn tijdens het onderzoek niet aangetroffen in het onderzoeksgebied.

Nabij de Groene Peelvallei liggen de (inter)nationaal bekende en drukbezochte natuurgebieden: Strabrechtse Heide, Stippelberg en De Peelvenen (zie Figuur 6). Een aantal kleinere bosgebieden met potenties voor omvorming, zoals gelegen in de Groene Peelvallei en Bakelse Beemden, zijn daarbij een schakel om een goed functionerend ecologisch raamwerk te vormen. De beken vormen de natuurlijke verbinding er tussen. De beken zelf hebben nu geen waarde, maar verbinden wel de gebieden.

Kwaliteiten en aanknopingspunten natuur

- Gradiënten en ecologische relaties bos en beekdal
- Oude Aa en Kaweise loop verbindt bosgebieden en graslanden.
- Natuurwaarden in de beek versterken.
- Bij het Buntven zou gestreefd kunnen worden naar grotere oeverzones waar natte heideterreinen tot ontwikkeling kunnen komen.

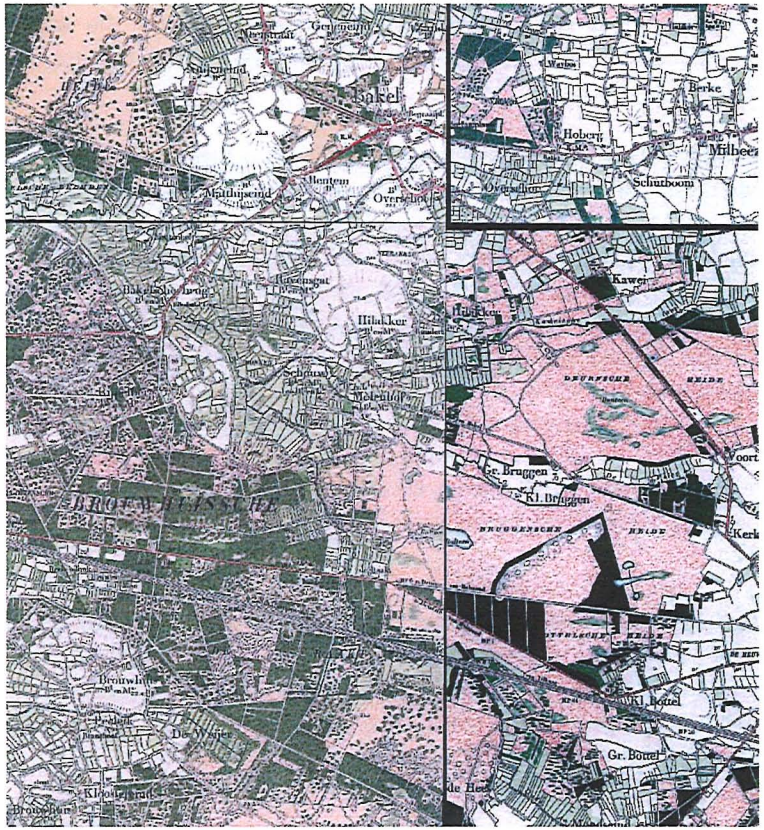

Figuur 11 Historische kaart 1900
Bron: Waterschap Aa en Maas

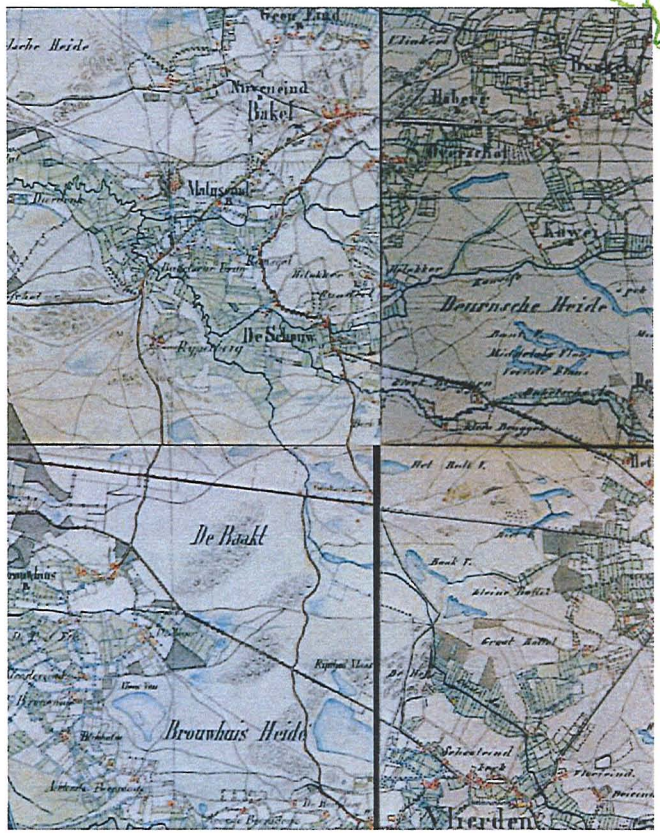

Figuur 10 Historische kaart 1850
Bron: Waterschap Aa en Maas

2.3 Landschap en cultuurhistorie

Huidig landschap

Het landschappelijke raamwerk bestaat uit het beekdalsysteem van de beken (Oude Aa, De Vlier, Kaweise loop), bebouwing (Helmond en Deurne) en het tussenliggende agrarische gebied (zie Figuur 9), met daarbij een nagenoeg aaneengesloten dekzandrug met natuur- en bosgebieden. De samenvloeiing van de Oude Aa en de Vlier in de Bakelse aa is landschappelijk waardevol. Door het gehele gebied liggen enkele en dubbele bomenrijen. Houtwallen liggen voornamelijk in de beekdalen. Verspreid door het gebied bevinden zich solitaire bomen en een enkel klein bosje. Een deel van de bomenrijen en de houtwallen zijn op de Cultuurhistorische Waardenkaart van de provincie Noord-Brabant aangemerkt als historisch groen. Bij de inrichting het Centrumgebied Groene Peelvallei dienen bestaande landschapselementen behouden te blijven en versterkt te worden. Belangrijke landschapselementen binnen het Centrumgebied zijn bijvoorbeeld de hooggelegen landbouwessen (kampenlandschap), laag gelegen beekdalen, het multifunctionele bos en recreatieve functies. Een bijzondere landschappelijke en historische situatie is buurtschap Rijpelberg, gezien de relatie tussen het bodemgebruik en de geomorfologie. Er is spraken van een gave paraboolduin met oude akkers op de hogere delen en graslanden in het centrum. Steilranden vormen de grenzen tussen de akkers en de graslandpercelen. In het gebied zijn een aantal boerderijen aanwezig, maar er is geen sprake van geconcentreerde bebouwing. Er zijn geen drukke verkeers- of verbindingsroutes in het gebied aanwezig. Het grootste deel van de relatief schaarse bebouwing behoort tot de dorpen/gehuchten Rijpelberg, Molenhof, Grooten en Klein Bruggen. Verder zijn er een aantal kleine bosgebieden aanwezig waar recreatie plaatsvindt.

Cultuurhistorie en archeologie

Door de vestiging- en ontginningsgeschiedenis herbergt de Groene Peelvallei een groot aantal cultuurhistorische landschapswaarden die van regionale of bovenregionale betekenis zijn. Er zijn historische wegen, historisch groen, een oude landbouwenclave en een oorspronkelijke waterloop te vinden. In de Groene Peelvallei zijn geen rijksmonumenten of historische bomen aanwezig. Het plangebied bestaat oorspronkelijk uit uitgestrekte bossen en heidevelden doorsneden door meanderende beken. De zandgronden werden ontbost en de daarna ontstane heide werd continu afgeplagd ten behoeve van de bemesting van de akkers. Als gevolg hiervan veranderde de heide vaak in een grote zandverstuiving. Vanaf de 19e eeuw zijn de heidevelden en stuifzanden door kleine kampontginningen in cultuur gebracht of opnieuw bebost. Rond 1900 woonden de boeren veelal tussen de hooggelegen gebieden (opgehoogde akkers) en het beekdal. Ten behoeve van het agrarische gebruik is de af- en ontwatering verbeterd door de vergroting van het beekprofiel en de aanleg van watergangen en detailontwatering. Dit is voornamelijk gedaan vanuit de wens om het omliggende land beter geschikt te maken voor landbouwkundig gebruik. Op historische kaarten is duidelijk te zien dat de ligging van de Oude Aa en Kaweise loop in de loop der jaren is aangepast (zie Figuur 10 en Figuur 11). Een deel van deze veranderingen in de beekloop is het gevolg van natuurlijke aanpassing van de geul, het verplaatsen van meanders (bochten) tijdens hoge afvoeren. Door de hoge stroomsnelheid van de beek bezweken oevers waardoor de beek steeds een klein

stukje op schoof. De belangrijkste veranderingen zijn echter door de mens zelf veroorzaakt. Waarschijnlijk is de beek in de loop van de jaren steeds iets meer richting de hogere gronden gelegd om de akkers makkelijker te ontwateren.

Vóór 1953 is al begonnen met het rechttrekken van de Oude Aa en Kaweise loop, er zijn extra zijwatergangen gegraven, waardoor het water snel afgevoerd wordt. Verder is de beek verdiept en voorzien van steile, harde oevers. De vorm van de laagtes verraadt de vroegere aanwezigheid van de beken. De historische waterloop stroomde sterk meanderend door de natte, periodiek overstroomde Beemden of weilanden. Uit de hoogtekaart is op meerdere locaties in de Groene Peelvallei de historische loop van de Oude Aa op te maken.

Het plangebied heeft een hoge en een middelhoge archeologische potentie, in enkele gebiedsdelen heeft het gebied een lage archeologische verwachting. De bevindingen zijn gebaseerd op de analyse van geologische, bodemkundige, geomorfologische, archeologische en historische gegevens (Arcadis, 2008). De oudste bewoners zijn de jagers en verzamelaars van de Tjonger-cultuur geweest. Meerdere laat-paleolithische vindplaatsen uit de directe omgeving, inclusief twee steentijd waarnemingen in het gebied zelf, wijzen hierop. Op basis van de beschikbare archeologische kennis wordt geconcludeerd dat het gebied mogelijk bewoond was tijdens het Mesolithicum en Neolithicum, het bronzen, ijzeren en het Romeinse tijdperk. De meeste woonkernen in en rondom het plangebied zijn in de vroege middeleeuwen gesticht (Arcadis, 2008). Aannemelijk is dat deze plaatsen mogelijk veel eerder bewoond waren. Een voorbeeld is Deurne, waar binnen de bebouwde kom resten uit de steentijd en jongere archeologische perioden (tot en met de middeleeuwen) aangetroffen zijn.

Kwaliteiten en aanknopingspunten landschap en cultuurhistorie

- Landschappelijk raamwerk herkenbaar en beleefbaar houden en versterken (de hooggelegen landbouwessen (kampenlandschap), laag gelegen beekdalen en het multifunctionele bos).
- Archeologische waarden behouden.
- Behoud van de waardevolle boerderijen, stedenbouwkundige structuur van De Schouw en Molenhof, de lanenstructuur (o.a. bij de Raktseweg), bolle ligging van de akkers bij Groot en Klein Bruggen, van de kade en de sloot die vroeger de verbinding vormden tussen de Bakelse Aa en de Oude Aa.
- Versterking van de landschappelijke situatie van Rijpelberg, door de oostrand in te richten als grens van het waterbergingsgebied.

2.4 Recreatie

De recreatieve concentratiepunten bestaan uit de recreatieplas Berkendonk, Deurne Paardenwereld en het bungalowpark De Bikkels. Daarnaast is de Groene Peelvallei uitloopgebied voor de bewoners van Deurne en Helmond. Binnen het Centrumgebied bestaat het recreatiegebruik vooral uit fietsen, wandelen en paardensport. Er ligt een aantal fietsroutes door het gebied die aangesloten zijn op een groter recreatienetwerk (zie Figuur 12). Er loopt een route van Deurne via de Helmondseweg, langs de bosrand van het Zandbos en Molenhof naar de Bakelse Brug, hierbij wordt de Vlier en de Kaweise loop gekruist. De fietsroutes zijn voornamelijk noord-zuid gericht. De wandelroutes zijn voornamelijk in de bossen gelegen (zie Figuur 13). Vanuit het Zandbos loopt een wandelroute Berkendonk naar Rijpelberg, hierbij wordt de Oude Aa gekruist. Tevens loopt vanuit het Zandbos een route via Molenhof naar de Bakelse brug, deze route loopt gedeeltelijk langs de Vlier. In de beekdalen zijn geen wandelroutes gelegen. In het Zandbos en de Vlierdense Bossen is een ruiterroutestelsel aanwezig.

In het reconstructieplan is de visie ten aanzien van recreatie als volgt omschreven: "De kwaliteiten van het gebied, de ligging tussen de steden Helmond en Deurne en de goede bereikbaarheid maakt het gebied heel geschikt voor een toeristisch-recreatieve ontwikkeling":

- Gebiedsthema rondom het paard: combinatie ruitersport en het Hippisch Centrum Deurne
- Zoekgebied voor grootschalige dagattractie en nieuwe verblijfsaccommodatie.

Om de beleefbaarheid van het beekdal en de openheid en kleinschaligheid te behouden zullen geen aanvullende routes in het beekdal tussen het Zandbos en de Vlierdense bossen aangelegd worden. Ook vanuit natuur is zonering en het ontzien van Zandbos en de Vlierdense Bossen voor de grootschalige ontwikkelingen wenselijk. Vanuit cultuurhistorie is het wenselijk om de zandweg tussen De Schouw en Molenhof te herstellen.

Kwaliteiten en aanknopingspunten recreatie

- De beleving van het beekdal en zonering van de recreatieve druk op de ecologische functie van de Oude Aa te bewaren zijn belangrijke aanknopingspunten voor de verdere ontwikkeling van het gebied. Nu is het beekdal op een paar punten ontsloten.
- Herstel van de zandweg tussen De Schouw en Molenhof.

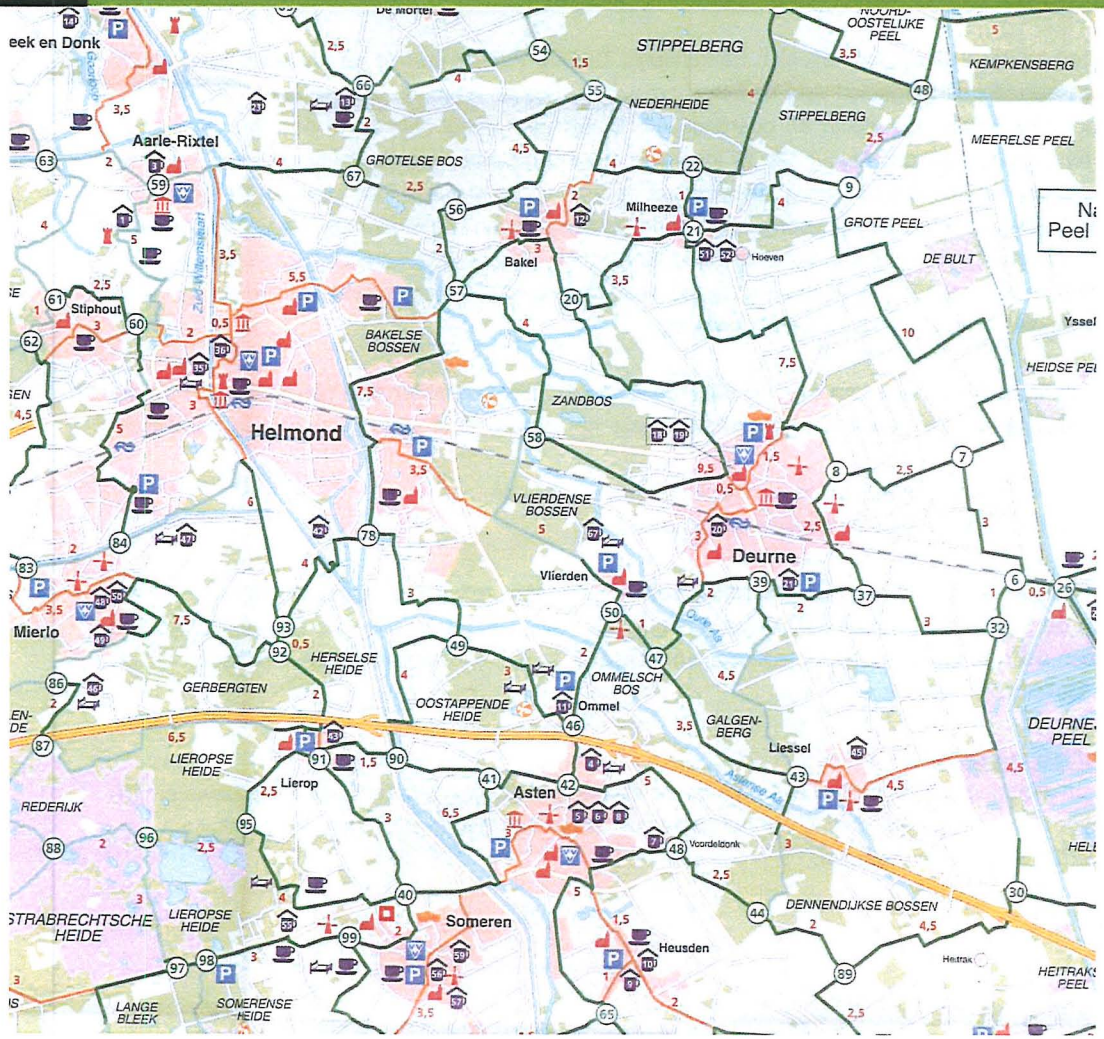

Figuur 12 Fietsroutenetwerk
Bron: VVV

Legenda

- Fietsroute
- Autovrij
- Onverhard
- Centrumverbinding
- Toekomstige fietsroute
- Landelijke Fietsroute
- Fietsknooppunt
- Fietsknooppunt Limburg
- Fietsknooppunt België
- Afstand in km
- Snelweg
- Overige wegen
- Spoorlijn
- Provinciegrens
- Rijksgrens
- Fietscafé
- Horeca
- Verblijf
- VVV
- Station
- Parkeren
- Bijzonder object
- Religieus object
- Kasteel
- Molen, watermolen
- Museum
- Dagrecreatie
- Dierentuin
- Agrarisch bedrijf te bezoeken

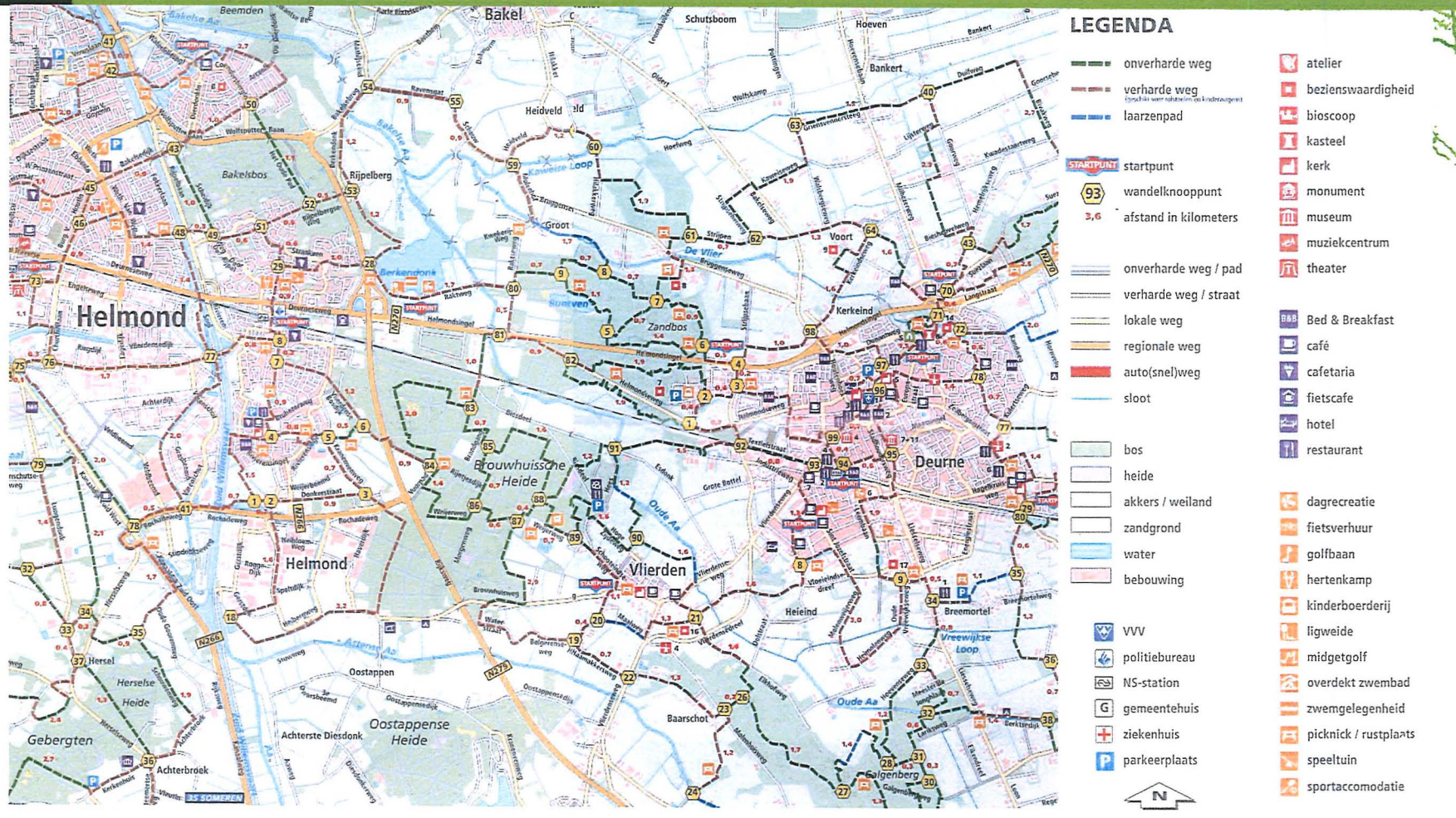

LEGENDA

- onverharde weg
- verharde weg
- laarzenpad
- startpunt
- wandelknooppunt
- afstand in kilometers
- onverharde weg / pad
- verharde weg / straat
- lokale weg
- regionale weg
- auto(snel)weg
- sloot
- bos
- heide
- akkers / weiland
- zandgrond
- water
- bebouwing
- VVV
- politiebureau
- NS-station
- gemeentehuis
- ziekenhuis
- parkeerplaats
- atelier
- bezienswaardigheid
- bioscoop
- kasteel
- kerk
- monument
- museum
- muziekcentrum
- theater
- Bed & Breakfast
- café
- cafetaria
- fietscafe
- hotel
- restaurant
- dagrecreatie
- fietsverhuur
- golfbaan
- hertenkamp
- kinderboerderij
- ligweide
- midgetgolf
- overdekt zwembad
- zwemgelegenheid
- picknick / rustplaats
- speeltuin
- sportaccomodatie

0 500m 1000m

Reijers Kaartproducties Wijchen 2008 • www.rkp.nl
Ondergrond: © Topografische Dienst Kadaster Emmen

Figuur 13 Wandelroutenetwerk

Bron: gemeente Helmond en Deurne

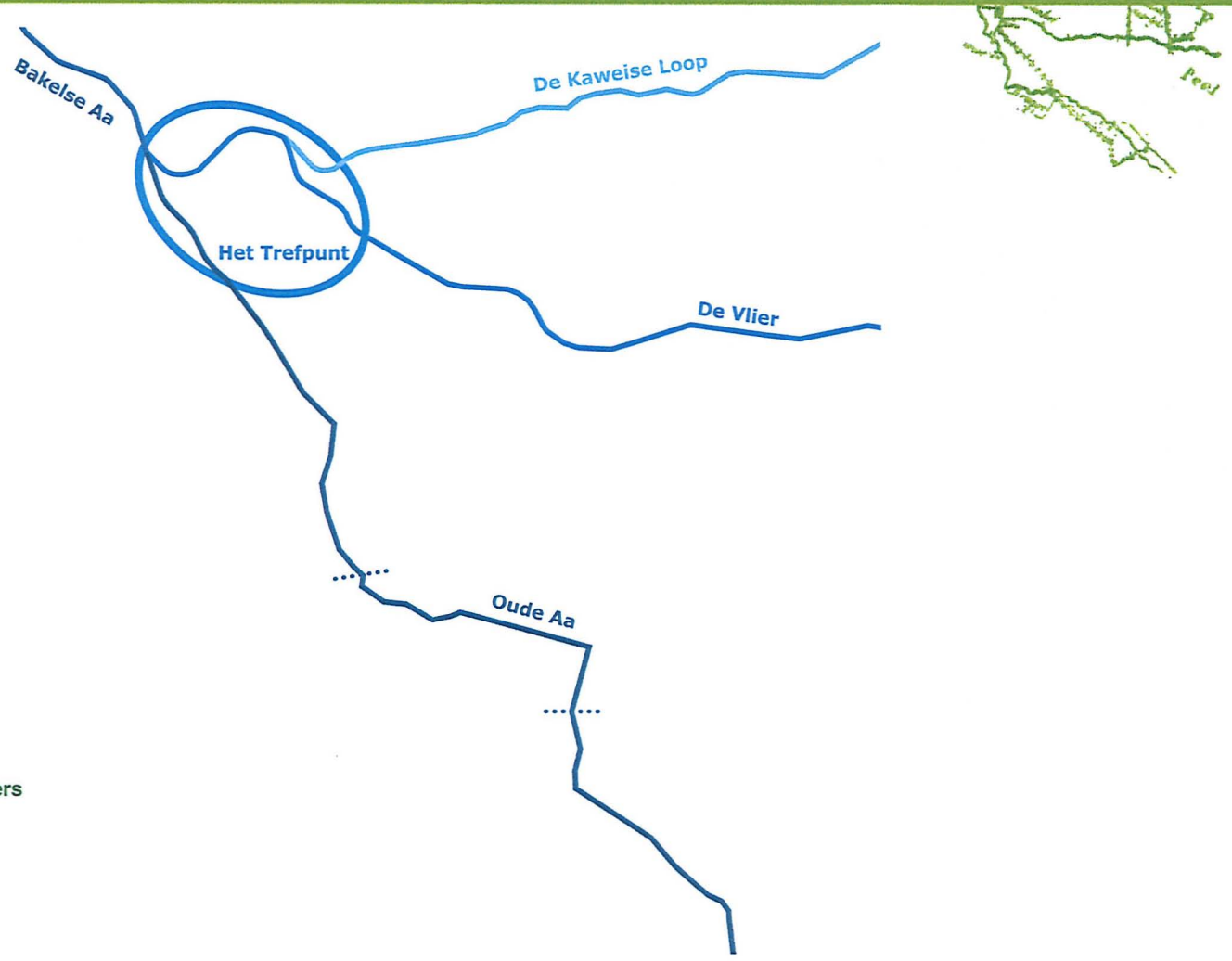

Figuur 14 3 beken, 3 karakters
Bron: DHV

3 HET GROENBLAUWE RAAMWERK VOOR DE GROENE PEELVALLEI

Op basis van de analyse huidige situatie en de opgaven van het gebied is in dit hoofdstuk de visie (de principes) voor het ambitiebeeld beschreven. De opgave is het ontwikkelen van de beekdalen tot een stevig en aantrekkelijk groenblauw raamwerk met versterking van de landschappelijke en ecologische waarden.

Samengevat zijn de volgende aspecten van belang voor een optimale inrichting van het Centrumgebied Groene Peelvallei:

1. De beekdalen zijn het landschappelijke en ecologische raamwerk
2. Versterken ecologische verbindingen
3. Veerkrachtig systeem voor het opvangen van piekafvoeren
4. Toegankelijk recreatief aantrekkelijk gebied met een goede zonering van verblijfsrecreatie

De beekdalen zijn het landschappelijke en ecologische raamwerk van de beken

Het huidige kleinschalige landschap wordt gekenmerkt door een afwisseling van weilanden in het beekdal, akkers en bosjes op de hoger gelegen zandgronden. Door het gebied stromen verschillende beken, de Oude Aa, de Vlier en de Kaweise Loop.

De landschappelijke structuren worden gevormd uit steilranden, beeklopen en enkele houtwallen. Belangrijke landschapselementen binnen het waterbergingsgebied zijn bijvoorbeeld de hooggelegen landbouwessen (kampenlandschap), laag gelegen beekdalen, het multifunctionele bos en recreatieve functies. Door het gehele gebied liggen enkele en dubbele bomenrijen. Houtwallen liggen voornamelijk in de beekdalen. Verspreid door het gebied bevinden zich solitaire bomen en een enkel klein bosje. Een deel van de bomenrijen en de houtwallen zijn op de Cultuurhistorische Waardenkaart van de provincie Noord-Brabant aangemerkt als historisch groen. Bij de inrichting het Centrumgebied Groene Peelvallei dient het bestaande karakter van de beken benadrukt te worden en de stedenbouwkundige structuur van De Schouw en Molenhof behouden te blijven.

De beekdalen van de Oude Aa, de Vlier en Kaweise Loop hebben verschillende karakters. De Oude Aa heeft meerdere gezichten en passeert verschillende landschapstypen, zoals heide, beemden, kampen en randen. De Vlier ligt besloten in het landschap en wordt als functioneel ervaren, vanwege de gemakkelijke aanpassing van de beek aan de verschillende functies (landbouw, bebouwing, recreatie, etc.). Van oudsher vormt de Kaweise loop een grensbeek tussen de gemeentes Gemert-Bakel en Deurne. Bij de samenkomst van de Kaweise loop en De Vlier in de Oude Aa ligt een lager gelegen gebied, dat bij uitstek geschikt is voor waterberging. Het begrensde waterbergingsgebied wordt gezien als het “trefpunt”.

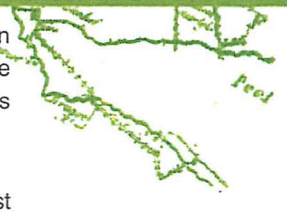

Versterken ecologische verbindingen door de aanleg van een ecologische verbindingszone langs de Oude Aa en (vis)passeerbaar te maken. De ecologische verbindingszone langs de Oude Aa wordt via stapstenen gerealiseerd en verbindt de gebieden waarin soorten leven die natte en vochtige omstandigheden nodig hebben. De verbinding dient voor amfibieën zoals Kamsalamander en de Groene kikker, dagvlinders (Bont dikkopje) en libellen.

Regelmatig terugkerende poelen zijn essentieel voor de amfibieën. Kikkers, padden en salamanders hebben stilstaand en liefst ook visvrij water nodig om zich te kunnen voortplanten. Voor een deel is het ook de vaste verblijfplaats. Idealiter is de afstand tussen poelen niet groter dan 400 m, zodat de amfibieën van de ene poel naar de andere kunnen. Passeerbare migratiebarrières (faunapassages) zijn essentieel voor de migratieroutes. Te kleine duikers, drukke wegen en stuwen vormen vaak een onoverkoombare of zelfs dodelijke hindernis. Daarom worden nabij de doorgaande wegen voorzieningen getroffen die de fauna van de oever aan de ene kant van de weg naar de andere oever leiden. Stuwen worden vismigreerbaar gemaakt. De variatie in de Oude Aa wordt vergroot door het verkleinen van het zomerprofiel (beekophoging), waarbij het winterprofiel behouden blijft. De bedekking van de drijvende en ondergedoken waterplanten zullen door de aanpassing van de oevers toenemen en de stromingsminnende vissoorten zullen beter gedijen in de vismigreerbare beken met paaiplaatsen en rustig stomende plekken.
De gradiënten van de hoger gelegen droge bossen op de dekzandruggen naar de vochtige laaggelegen beekdalgronden wordt versterkt door in het tussenliggende gebied rust te bewaren en extensieve landbouw te bedrijven. De Kaweise loop is niet aanwezen als ecologische verbindingszone, maar deze wordt wel natuurlijk ingericht.

Een veerkrachtig systeem voor het opvangen van piekafvoeren is nodig om in de toekomst berekend te zijn op neerslagpieken en overstromingen te voorkomen. Omdat de Groene Peelvallei een natuurlijke laagte is, is deze bij uitstek geschikt voor waterberging. De Groene Peelvallei is in de reconstructie aangewezen als gebied dat ingezet wordt voor gestuurde waterberging. De waterbergingsopgave voor het waterbergingsgebied Groene Peelvallei bedraagt 200.000m3. Deze opgave komt voort uit de doelstelling om de benedenstrooms gelegen woonwijk Dierdonk in Helmond te beschermen tegen wateroverlast. Vanuit het Nationale Bestuursakkoord Water geldt voor stedelijk gebied een overschrijdingsfrequentie voor overstroming van eens in de honderd jaar.

Een toegankelijk recreatief aantrekkelijk gebied met een goede zonering van verblijfsrecreatie is gezien de ontwikkelingen in de Groene Peelvallei wenselijk aangezien de verwachting is dat het recreatieve gebruik van het gebied zal toenemen. Vanuit de gemeenten is er ook een wens om de EVZ beleefbaar te maken en te koppelen aan recreatieve routes. Dit hoeft niet in de vorm van een doorlopende route langs de beek, maar kan ook door kruisende verbindingen plaatsvinden. Onderhoudspaden worden lokaal ingezet als laarzenpad. Als de wandelroute aan de andere kant van de beek dan de EVZ wordt gerealiseerd worden geen problemen voorzien.

Het beekdallandschap en de bossen lenen zich voor extensieve vormen van recreatie (wandelen, fietsen en paardrijden) en voor luxe, kleinschalige vormen van verblijfsrecreatie. In het gebied is al een aantal recreatieve routes aanwezig. Dit routenetwerk moet echter worden geoptimaliseerd. Dit betekent dat moet worden geïnvesteerd in nieuwe, aanvullende routes in oost-west richting en in de beekdalen, in veiligheid en in het opheffen van barrières (Provinciale weg, spoorlijn; op een groter aantal plaatsen veilig oversteekbaar maken). De verblijfsrecreatie kan plaatsvinden bij (stoppende) agrariër in verbouwde boerderijen/stallen maar kan ook bestaan uit kwalitatief hoogwaardige vormen van kamperen (bij de boer). Grootschalige recreatieve activiteiten (dagrecreatie en verblijfsrecreatie) moeten uit het beekdallandschap worden geweerd. Bij intensieve recreatie moet de beek extra robuust gemaakt worden, zodat het karakter van de beek behouden blijft. Dit betekent dat de inrichting aangepast dient te worden aan het karakter van de beek, bijvoorbeeld geen wandelpaden langs de beek en een bebouwingsvrije zone van ca. 25 tot 50 meter (conform de richtlijnen van de provincie ten aanzien van ecologische verbindingszones in stedelijk gebied). De bossen lenen zich daarnaast voor andere extensieve recreatieve gebruiksvormen. Denk hierbij aan concepten als struinnatuur, speelbossen en dergelijke.

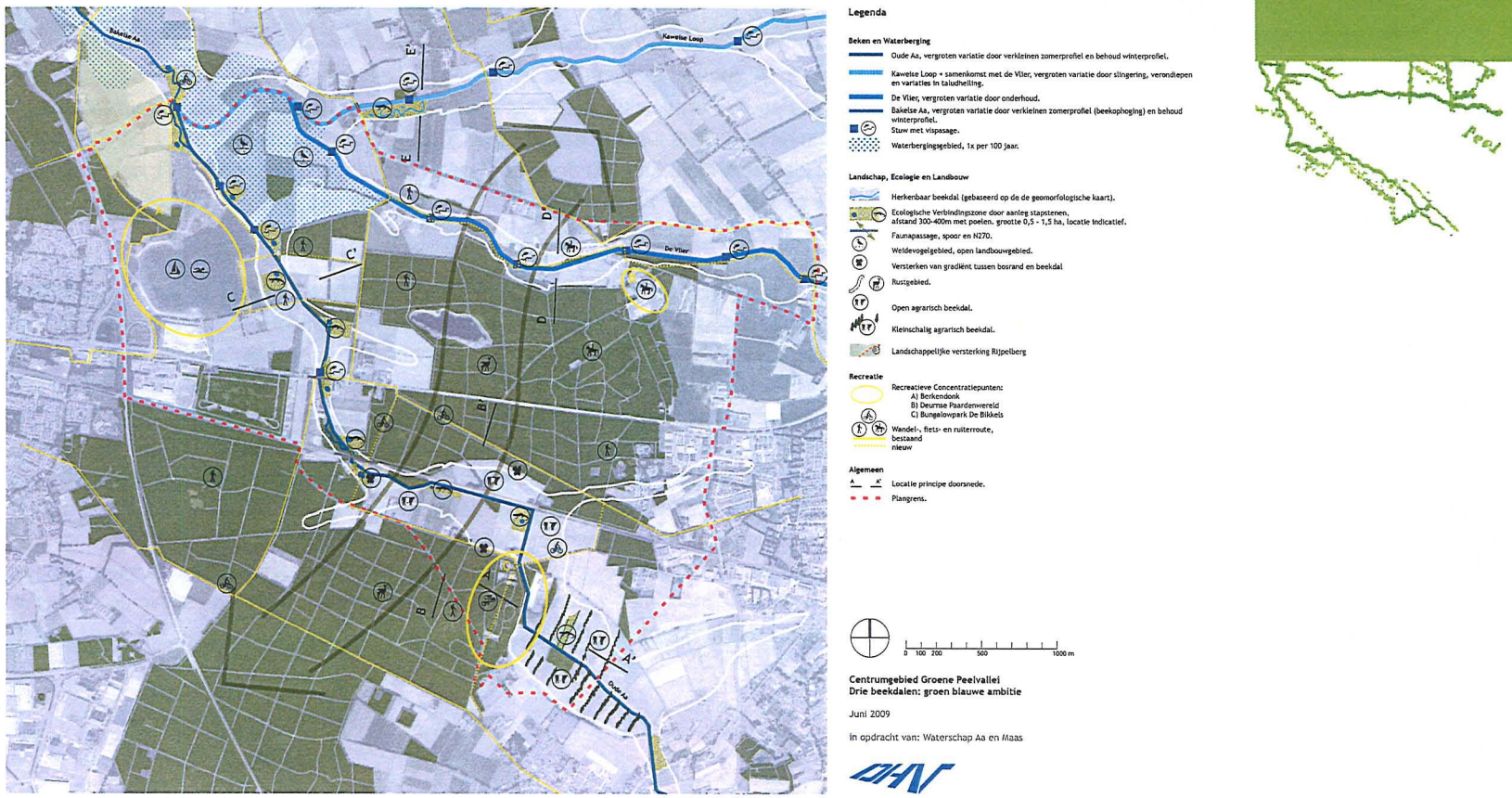

Figuur 15 Ambitiebeeld Centrumgebied Groene Peelvallei
Bron: DHV

4 AMBITIEBEELD: 3 BEKEN, 3 KARAKTERS

In dit hoofdstuk en op Figuur 15 hiernaast en de kaart in de bijlage is het ambitiebeeld verbeeld en toegelicht. Dit ambitiebeeld geeft invulling aan de opgaven ten aanzien van de beekdalen in het Centrumgebied Groene Peelvallei. Het overzicht van de geïnventariseerde kansen, knelpunten en ideeën is het vertrekpunt bij het ambitiebeeld. De beken kunnen opgedeeld worden in meerdere trajecten. Elk traject wordt gekenmerkt door een eigen karakter.

Oude Aa

Landschappelijk raamwerk: Landschappelijk is de Oude Aa niet één eenheid. De Oude Aa is in te delen in 3 trajecten: kleinschalig, open en smal beekdal, grootschalig open en laaggelegen. Het meest zuidelijk gelegen gedeelte van de Oude Aa heeft veel variatie in drooglegging (droog bos en natte beekgronden) en is besloten met groenstructuren en perceelsgrenzen dwars op de beek. De beek wordt in deze zone 'geknepen' door de hoger gelegen zandgronden. Door beplanting, bijvoorbeeld knotwilg kan de beekloop gekarakteriseerd en zichtbaarder worden in het landschap. Door de aanleg van deze landschapselementen ontstaat een kleinschaliger landschap, dat aantrekkelijk is voor routegebonden recreatie (wandelen, fietsen en paardrijden). Tussen de bosgebieden Zandbos en Vlierdense bos stroomt de Oude Aa door een smal en open beekdal. Deze twee gebieden kenmerken zich door een 'kleinschalige' landbouw, door de lage ligging en daarmee relatief kleine kavels. Door de ligging tussen de twee bosgebieden vervult dit beekdal een verbindende rol. In dit ambitiebeeld is behoud van de kleinschaligheid van de landbouw een belangrijk onderdeel. Een natuurvriendelijk beheer van de slootkanten en akkerranden versterkt de potentiële natuurwaarden. Vanaf het spoor tot aan de Bakelse dijk is het gebied grootschaliger. Er liggen hier grote percelen die intensief agrarisch beheerd worden. In dit deelgebied wordt de beek zelf geaccentueerd door her en der beekbegeleidende beplanting toe te voegen, waardoor het water zichtbaar wordt in het landschap. Kleinschalige bebouwing is in dit deelgebied landschappelijk in te passen.

Onderzocht dient te worden welke mogelijkheid er zijn om de oude loop van de Oude Aa ten noorden van het spoor weer watervoerend te maken. Versterking van de landschappelijke situatie van Rijpelberg is wenselijk, door de oostrand in te richten als grens van het waterbergingsgebied, en door verdichting van het centrale laaggelegen terrein. Vanuit landschappelijk oogpunt zou de Rijpelberg aangewezen moeten worden als beschermd landschapsgezicht. De lanenstructuur bij de Raktseweg en de kade en de sloot die vroeger de verbinding vormde tussen de Bakelssche Aa en de Oude Aa dienen behouden te blijven.

Functies: In het beekdal is ruimte voor een mix van gangbare en verbrede landbouw, waarbij er voorkeur bestaat voor (extensieve) rundveehouderijen. Kleinschalige bebouwing is nabij de plas Berkendonk landschappelijk in te passen. In relatie tot recreatie is grootschalig gebruik mogelijk om beekdalranden te accentueren. Het open en smalle beekdal is de verbindende factor tussen de drogere bossen ten noorden en zuiden van de beek. Op dit traject is zonering van recreatie gewenst door recreatieve routes dwars op de beek aan te leggen en niet parallel aan de beek. In het beekdal is ruimte voor extensieve veehouderij.

Op enkele plaatsen in het gebied zijn bossen op rabatten geplant (o.a. tussen de Helmondseweg en de spoorlijn). Dit wijst erop dat deze terreinen vroeger natter waren dan tegenwoordig. Deze terreinen zouden opnieuw een rol kunnen spelen bij het langer vasthouden van water in het gebied.
Toegankelijkheid van de beek: De beek is voor de recreant beleefbaar tijdens het kruisen van de beek via diverse bruggen. Er liggen geen routes parallel aan de beek. De recreatieve infrastructuur wordt versterkt door enkele wandel- en fietsroutes bij de Bikkels naar het zuiden en op weg richting de spoorlijn te voorzien van bewegwijzering. Ten tweede wordt nabij de recreatieplas Berkendonk een aantal routes aangelegd die de waterplas verbinden met het bosgebied.

Ecologie: De Oude Aa is aangewezen als ecologische verbindingzone (EVZ). De inrichting van de beek als ecologische verbindingszone vindt plaats door het aanleggen van stapstenen. De invulling van de stapstenen is mede afhankelijk van de beschikbaarheid van de gronden. De totale lengte van de Oude aa is ca 5,3 km, daarmee zal de realisatie van de EVZ zal ca. 13,25 ha beslaan.

- 11 Stapstenen voor amfibieën van 0,5-1,5 ha. Deze stapstenen liggen op 300-400 m afstand van elkaar, waarbij de locatie mede afhankelijk is van de beschikbaarheid van gronden.
- In de stapsteen bevinden zich een poel (of meerdere poelen) voor amfibieën (minimaal 500 m2) met dekkinggevende vegetatie.
- De stuwen in de Oude Aa zijn migreerbaar.

Vanuit de KRW is permanente stroming, natuurvriendelijke oevers en dynamiek binnen de gehele beekloop gewenst. Uitgangspunt van de ingrepen is dat het zomerprofiel verkleind wordt terwijl het winterbed zijn afvoercapaciteit blijft behouden. Voor deze profielaanpassingen zijn diverse oplossingen mogelijk die vallen binnen het grondgebied van het Waterschap, deze oplossingen variëren van het plaatselijk aanbrengen van stenen en vegetatie tot het vergraven en eenzijdig verflauwen van het profiel. De bedekking van de drijvende en ondergedoken waterplanten zullen door de aanpassing van de oevers toenemen en de stromingsminnende vissoorten zullen beter gedijen in de vismigreerbare beken met paaiplaatsen en rustig stomende plekken.

Het kleinschalige landschappelijke beeld van de smalle slotenstructuur ten zuiden van de Bikkels wordt aangegrepen als stapsteen. Twee van de aanwezige kavelsloten worden verbreedt en afgesloten van de beek zodat ze als (langwerpige) poelen benut kunnen worden. Ten zuiden van de Bikkels ligt een laag gelegen stuk grond. Mogelijk dat dit gebied dynamischer gemaakt kan worden door overstroming toe te staan. De kruisingen van de oude Aa met de provinciale weg en met het spoor worden migreerbaar gemaakt door aan weerszijden stapstenen aan te leggen welke verbonden worden door ecoduikers. In Zandbos liggen ecoduikers onder de weg door.

Het overgrote deel van de Brouwhuissche Heide wordt omgevormd naar structuurrijkere en gemengde bossen. De overige bossen blijven multifunctioneel. Behoud van het Jeneverbesstruweel in De Bikkels is van provinciaal belang. Voor het Buntven en de stuifzandrestanten is uitgegaan van handhaving of herstel van de oorspronkelijke vegetaties. Bij het Buntven zou gestreefd kunnen worden naar grotere oeverzones waar natte heideterreinen tot ontwikkeling kunnen komen.

In beken hebben (semi-)natuurlijke oplossingen voor vispassages de voorkeur. Dit omdat dit soort passages (bekkentrappen, cascades of nevengeulen) een meerwaarde in de beek zelf hebben. Vissen gebruiken de trap niet alleen als passage maar ook als 'leefgebied'.

Beheer en onderhoud: Het huidige onderhoudspad wordt benut voor het aanpassen van de oevers. Er wordt geen nieuw onderhoudspad aangelegd, maar een obstakelvrije zone in bezit bij particulieren, welke het grootste deel van het jaar toegankelijk is voor onderhoudsvoertuigen.

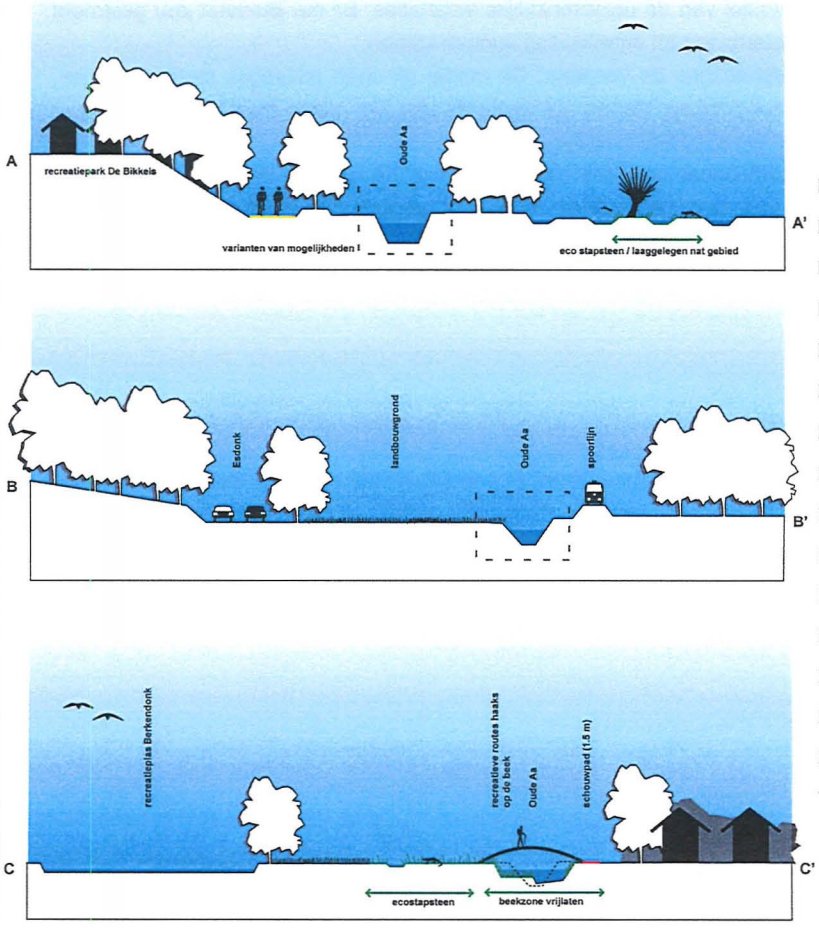

Varianten van mogelijkheden voor herprofilering Oude Aa

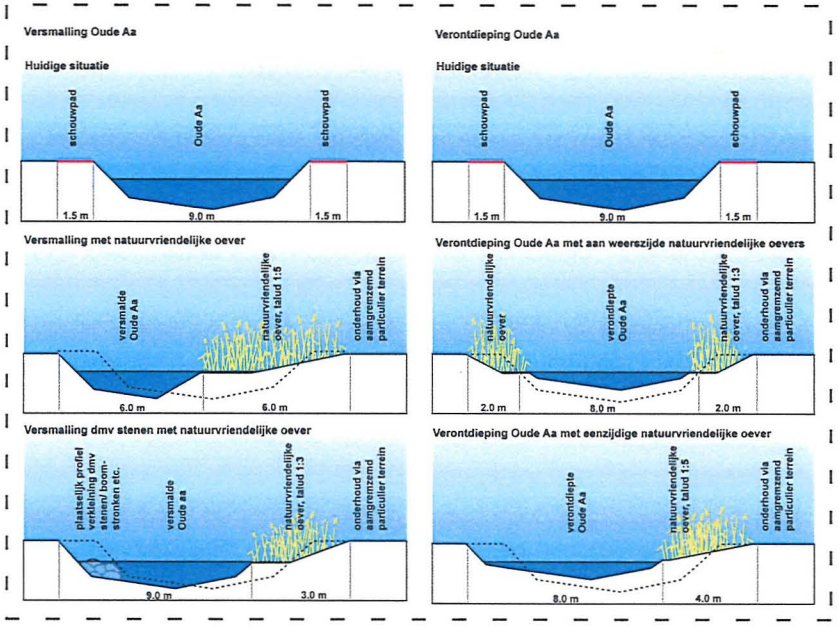

Het Trefpunt: samenkomst beken

Landschappelijk raamwerk: Bij de samenkomst van de Vlier en de Kaweise Loop in de Oude Aa ligt een lager gelegen gebied, dat bij uitstek geschikt is voor waterberging. De openheid wordt in dit gebied gewaarborgd door de beek zelf te benadrukken om het landschappelijke karakter te behouden.

Functies: Inzet als waterbergingsgebied (ten behoeve van het bergen van een piekafvoer 1/100 jaar) en geschikt voor weidevogels. Nabij de Bakelse Brug zal een stuw geplaatst worden om het peil op te kunnen zetten.

Toegankelijkheid van de beek: De beek is wel toegankelijk via routes die dwars op de beek liggen. Er liggen geen routes parallel aan de beek.

Ecologie: Vanaf de Bakelse Dijk tot aan Berkendonk is het aantal stapstenen gereed (uitgaande van realisatie van het inrichtingsplan voor het waterbergingsgebied Groene Peelvallei). In stapsteen Berkendonk ligt een nevengeul die geschikt gemaakt wordt als vismigratieroute.

Vanuit de KRW is permanente stroming, natuurvriendelijke oevers en dynamiek binnen de gehele beekloop gewenst. Uitgangspunt van de ingrepen is dat het zomerprofiel verkleind wordt terwijl het winterbed zijn afvoercapaciteit blijft behouden. Voor deze profielaanpassingen zijn diverse oplossingen mogelijk die vallen binnen het grondgebied van het Waterschap, deze oplossingen variëren van het plaatselijk aanbrengen van stenen en vegetatie tot het vergraven en eenzijdig verflauwen van het profiel. De bedekking van de drijvende en ondergedoken waterplanten zullen door de aanpassing van de oevers toenemen en de stromingsminnende vissoorten zullen beter gedijen in de vismigreerbare beken met paaiplaatsen en rustig stomende plekken.

Beheer en onderhoud: Het huidige onderhoudspad wordt benut voor het aanpassen van de oevers. Er wordt geen nieuw onderhoudspad aangelegd, maar een obstakelvrije zone in bezit bij particulieren, welke het grootste deel van het jaar toegankelijk is voor onderhoudsvoertuigen.

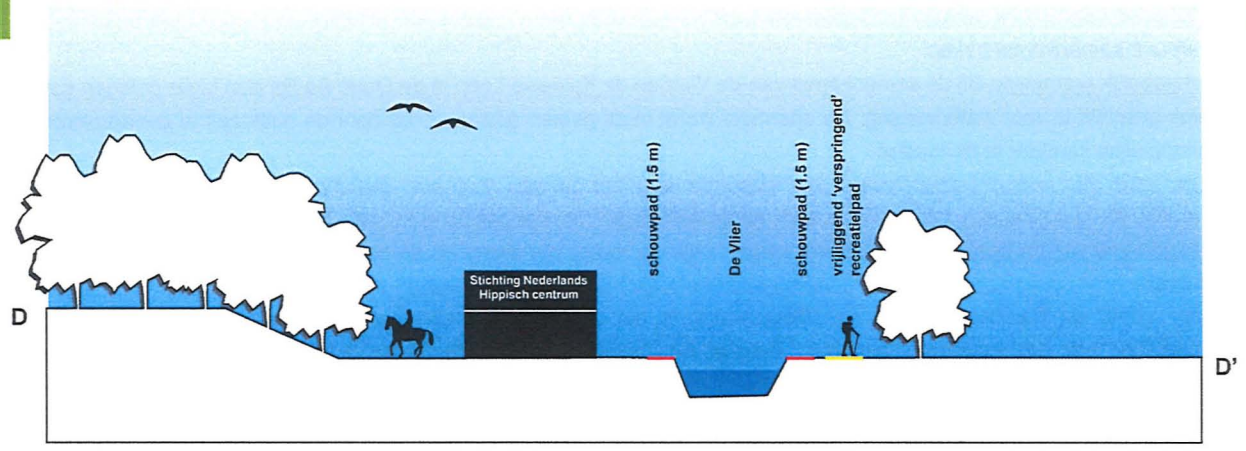
D
D'
Stichting Nederlands Hippisch centrum
schouwpad (1.5 m)
De Vlier
schouwpad (1.5 m)
vrijliggend 'verspringend' recreatielpad

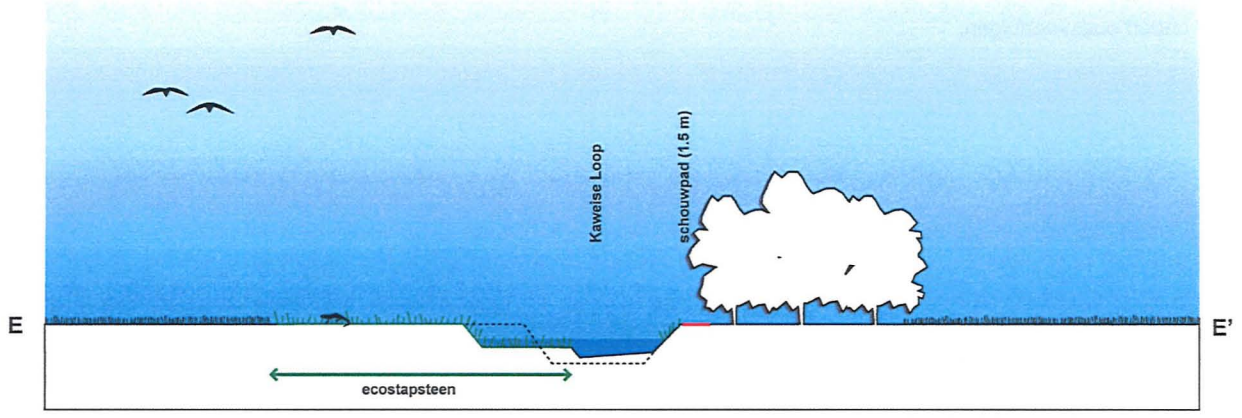
E
E'
Kawelse Loop
schouwpad (1.5 m)
ecostapsteen

De Vlier

Landschappelijk raamwerk: De Vlier loopt tussen Deurne en de uitmonding in de Oude Aa in een duidelijk herkenbare laagte. De Vlier is in verhouding met de Oude Aa en Kaweise loop veel smaller en dynamischer. Het beekdal van de Vlier is smal en heeft geen natuurlijk karakter. Dit kleine beekdallandschap heeft een besloten karakter, hetgeen grotendeels een gevolg is van de groenstructuren die in het begin van de 20ste eeuw zijn aangeplant. De verkaveling is kleinschalig met smalle kavels. De bolle akkers bij Groot en Klein bruggen blijven behouden. Het besloten karakter van delen van het beekdallandschap blijft behouden en waar mogelijk hersteld door aanplant van elzensingels. Het laatste deel van de Vlier, tussen de samenkomst met de Kaweise Loop en de uitmonding in de Oude Aa wordt in dit project meegenomen met de inrichting van de Kaweische Loop vanwege het landschappelijke beeld.

Functies: In het beekdal gaan recreatie, kleinschalige bebouwing en landbouw goed samen. De Vlier past zich aan de functies aan, waardoor er veel variatie in het beekdal ontstaat. De combinatie en variatie van functies in relatie met de beek een belangrijk uitgangspunt voor verdere ontwikkeling van het gebied. De Vlier is gericht op de landbouw. De functies dienen de beek te versterken, door behoud van combinatie en variatie in functies.

Toegankelijkheid van de beek: De Vlier wordt toegankelijk voor wandelaars en tevens kunnen de ruiters van Deurnse paardenwereld langs de beek rijden. Het wandelpad verspringt van de ene naar de andere kant van de beek, afhankelijk van de aanwezige bebouwing. Bij het vismigreerbaar maken van de stuwen zou ter plekke een brug voor wandelaars en ruiters gerealiseerd kunnen worden.

Ecologie: Een afwisselend kleinschalig landschap is essentieel voor de struweelvogels, kleine zoogdieren en dagvlinders. De Vlier is niet aangewezen als ecologische verbindingszone. De natuurwaarden van De Vlier zitten in de beek zelf en het aangrenzende agrarische landschap met beplanting. Bij De Vlier wordt door natuurvriendelijk onderhoud variatie aangebracht, het beekprofiel zal niet vergraven worden. De stuwen in de Vlier worden vismigreerbaar gemaakt.

Beheer en onderhoud: Tweezijdig onderhoudspad van 1,5 m breed.

Kaweise loop

In december 2006 is door Royal Haskoning in opdracht van Waterschap Aa en Maas een inrichtingsplan voor de Kaweise Loop opgesteld. Het inrichtingsplan dient als uitgangspunt voor de verdere ontwikkeling van de Kaweise loop.

Landschappelijk raamwerk: De benedenloop van de Kaweise Loop heeft haar natuurlijke, meanderende verloop nog gedeeltelijk behouden. De buitenoever heeft zich steil ingesneden, terwijl de binnen oever vlak is. Dit patroon heeft geresulteerd in een grote afwisseling van biotopen. Het verkavelingpatroon is weinig veranderd in de afgelopen anderhalve eeuw, al is het besloten karakter van de begroeiing grotendeels verloren gegaan. In het westelijke deel van het stroomgebied is een kleinschalig reliëf

aanwezig in de vorm van kleine dekzandruggen en –kopjes, gescheiden door laagten. De inrichting en het gebruik van het gebied door de mens zijn in hoge mate gekoppeld aan de combinatie van reliëf en waterhuishouding. Open en besloten.

Functies: De waterloop heeft een belangrijke functie voor de landbouw en een grote maatschappelijke functie binnen de gemeenten Gemert-Bakel en Deurne.

Toegankelijkheid van de beek: De beek is wel toegankelijk via routes die dwars op de beek liggen. Er liggen geen routes parallel aan de beek.

Ecologie: Door slingering, verondiepen, variatie in taludhelling en locaties voor piekafvoer te combineren zal een gevarieerd en dynamisch beektraject ontstaan. Tegelijk moet het profiel voor piekafvoer verbreedt worden om te voorkomen dat de drooglegging bij hogere afvoeren in het geding komt. Om de vispasseerbaarheid te garanderen zullen de stuwen vispasseerbaar gemaakt worden. Hierbij gaat de voorkeur uit voor bekkenvistrappen in de hoofdstroom. De bedekking van de drijvende en ondergedoken waterplanten zullen door de aanpassing van de oevers toenemen en de stromingsminnende vissoorten zullen beter gedijen in de vismigreerbare beken met paaiplaatsen en rustig stomende plekken.

In het Integraal Gebiedsprogramma Bakel-Milheeze Noord (IGP) is een compensatiemaatregel opgenomen waarbij 8,1 ha grond langs de Kaweise Loop natuurlijk wordt ingericht. Deze gronden bieden kansen voor herinrichting van de Kaweise Loop. De Kaweise Loop is een belangrijke (afvoerende) waterloop van district Boven Aa. Langs de Kaweise loop wordt bovenstrooms 10 meter ecologische verbindingszone aangelegd en in het benedenstroomse deel is ruimte voor 5 meter ecologische verbindingszone.

Beheer en onderhoud: In het inrichtingsplan is voorgesteld om geen onderhoudspad aan te leggen, maar eerder een obstakelvrije zone welke het grootste deel van het jaar toegankelijk is voor onderhoudsvoertuigen.

5. COLOFON

Waterschap Aa en Maas/Centrumgebied Groene Peelvallei, drie beekdalen: groen-blauwe ambitie

Project	: Centrumgebied Groene Peelvallei, drie beekdalen: groen-blauwe ambitie
Opdrachtgever	: Waterschap Aa en Maas
Dossier	: B8803.01.001
Omvang rapport	: 41 pagina's
Auteur	: Martine ten Kate
Bijdrage	: Peter Westerink
Interne controle	: Naam en paraaf
Projectleider	: Janet Olthof
Projectmanager	: Johan Krijgsman
Datum	: 2 juni 2009
Naam/Paraaf	:

DHV Groep
Water
Laan 1914 nr. 35
3818 EX Amersfoort
Postbus 1132
3800 BC Amersfoort
T (033) 468 20 00
F (033) 468 28 01

www.dhv.nl

Peel

BIJLAGE 1 Beleid

Het voornemen voor waterberging, inrichting EVZ, vismigratie en recreatie komt voort uit verschillende beleidsnota's. Hierna wordt een overzicht gegeven van het rijks-, provinciaal en gemeentelijk beleid met betrekking tot de Groene Peelvallei.

EUROPESE RICHTLIJNEN

Kaderrichtlijn Water

De kaderrichtlijn Water is een Europese richtlijn die als doel heeft om de kwaliteit van de Europese wateren in goede toestand te brengen en te houden (2015). Waterbeheer op het niveau van stroomgebieden is daarbij het uitgangspunt. Een belangrijk instrument om dat doel te bereiken vormt het stroomgebiedbeheersplan. Zodra het stroomgebiedbeheerplan en het Ecologisch potentieel (MEP/GEP) voor het stroomgebied zijn vastgesteld dienen deze doelstellingen in de uitwerking van de Groene Peelvallei opgenomen te worden. De doelstellingen van de KRW moeten op 22 december 2015 zijn bereikt. Deze termijn kan onder bepaalde voorwaarden worden verlengd met maximaal 2 periodes van 6 jaar. De uiterste datum komt daarmee op 2027.

MEP Bakelse Aa, Oude Aa en Kaweise Loop

De Bakelse Aa/Oude Aa volgt een natuurlijk beekdal en mond uit in het Aa dal. Door de aanleg van het kanalen systeem rondom Helmond werd de Bakelse Aa doorsneden en nu mondt deze uit in de Zuid Willemsvaart. Hierdoor is het natuurlijke afvoerregime ook danig aangetast. De waterloop wordt in de huidige toestand gevoed door kanaalwater vanuit het Deurnes Kanaal. In de natuurlijke situatie is de beek een langzaam stromende bovenloop (R4). Aangezien het GET (Goed Ecologische Toestand) niet haalbaar is voor alle parameters, wordt het waterlichaam als sterk veranderd gekenmerkt.

Natura 2000 en Natuurbeschermingswet (Vogel- en Habitatrichtlijn)

Natura 2000 is een Europese ecologisch netwerk. Het bestaat uit de gebieden die in het kader van de Vogel- en Habitatrichtlijn als speciale beschermingszones zijn aangewezen. In de Natuurbeschermingswet wordt de bescherming van deze gebieden geregeld. De Groene Peelvallei of de directe omgeving vallen niet onder een speciale beschermingszone van de Vogel- of Habitatrichtlijn.

Verdrag van Malta

De bescherming van het archeologische erfgoed in de bodem en de inbedding ervan in de ruimtelijke ontwikkeling is het onderwerp van het Europese Verdrag van Valletta (Malta). In 1992 ondertekenden twintig Europese staten, waaronder Nederland, dit Verdrag. Het verdrag van Malta heeft nog geen doorvertaling gekregen in de Nederlandse wet. Inmiddels wordt er al wel gewerkt 'in de geest van Malta'. De belangrijkste uitgangspunten van het verdrag zijn:

- Archeologische waarden dienen zoveel mogelijk (in situ) in de bodem bewaard te blijven en beheermaatregelen dienen genomen te worden om dit te bewerkstelligen.
- Vroeg in de ruimtelijke ordening dient al rekening te worden gehouden met archeologie.
- Bodemverstoorders betalen het archeologisch (voor)onderzoek en mogelijke opgravingen wanneer behoud in de grond niet mogelijk is.

Nationale wetgeving: Wet op de archeologische monumentenzorg

Met de inwerkingtreding van de Wet op de archeologische monumentenzorg (Wamz) op 1 september 2007 is het Verdrag van Malta vertaald in Nederlandse wetgeving, door aanpassing van onder andere de Monumentenwet 1988. De belangrijkste punten, zoals hierboven genoemd, zijn in de Wamz opgenomen.

NATIONAAL BELEID EN WETGEVING

Nationaal Bestuursakkoord Water

Om de vraag 'of het Nederlandse waterbeheer nog wel op orde is' te kunnen beantwoorden zijn in het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW) normen voor het waterbeheer gesteld. Aangezien deze normen nog geen wettelijke status hebben is de term 'werknormen' geïntroduceerd. De waterschappen hebben zich met de ondertekening van het NBW in 2003 er aan gecommitteerd om i) hun beheersgebieden te toetsten aan deze werknormen voor zowel het huidige als het toekomstige klimaat, ii) op basis daarvan de wateropgave te bepalen en iii) beleid te formuleren en een maatregelenprogramma vaststellen waarmee aan de wateropgave tegemoet wordt gekomen. De trits 'vasthouden, bergen en dan pas afvoeren' staat centraal met als achterliggende argumenten dat er een grens is aan de houdbaarheid van technische maatregelen en wateroverlast zoveel mogelijk bovenstrooms moet worden voorkomen (niet afwentelen).

Anders omgaan met water, waterbeleid in de 21e eeuw

In de notitie aanpak Wateroverlast (1999) wordt een onderzoek naar waterbeheer in de 21e eeuw aangekondigd. Deze notitie heeft de aanleiding gevormd voor het instellen van de Commissie Waterbeheer in de 21e eeuw. De commissie geeft het beeld dat het watersysteem voor nu en in de toekomst niet op orde is.

Het kabinetsstandpunt "Anders omgaan met water, waterbeleid in de 21e eeuw" geeft weer welke conclusies het kabinet trekt uit het advies van de Commissie en welke acties het nodig acht om veiligheid te behouden en wateroverlast te verminderen.

Het kabinet onderschrijft de noodzaak om te anticiperen op de verwachte klimaatsverandering en bodemdaling, waarbij de veiligheid gewaarborgd moet blijven. De kans op overstromingen mag niet toenemen en wateroverlast moet teruggedrongen worden. Dit moet gerealiseerd worden door met name meer ruimte vrij te maken voor water aangevuld met technische maatregelen. Het kabinet wil de aanpak van veiligheid en wateroverlast combineren met andere problemen in waterbeheer en ziet mogelijkheden om de uitvoering te combineren met wensen op andere beleidsterreinen, waardoor een kwaliteitsimpuls ontstaat.

Watertoets

De watertoets is een instrument waarmee het nieuwe waterbeleid voor de 21e eeuw wordt vormgegeven. Het doel van de watertoets is het waarborgen dat waterhuishoudkundige doelstellingen van het begin af aan in beschouwing worden genomen bij alle waterhuishoudkundig relevante ruimtelijke plannen en besluiten. Daarvoor is overleg nodig met de waterbeheerder in een zo vroeg mogelijk stadium. De grootste winst van de Watertoets ligt in het gezamenlijk commitment; de vroegtijdige, wederzijdse betrokkenheid tussen initiatiefnemer en waterbeheerder, die uiteindelijk leidt tot het wateradvies van de waterbeheerder en de expliciete afweging van de wateraspecten in het plan, bij voorkeur in een waterparagraaf.

Met de watertoets wordt er naar gestreefd om het reeds bestaande waterhuishoudkundig en ruimtelijk beleid goed toe te passen en uit te voeren; met de watertoets wordt dus geen nieuw beleid gemaakt.

De watertoets is wettelijk verplicht (volgens de WRO) bij een aantal ruimtelijke plannen zoals streekplannen en bestemmingsplannen. Bij overige ruimtelijke plannen is de watertoets niet verplicht, maar wordt de toets om bestuurlijke en beleidsmatige redenen toegepast.

Het beleidskader waaruit de watertoets is voortgekomen bestaat uit het Kabinetsstandpunt 'Anders omgaan met water', de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening en de Startovereenkomst Waterbeleid 21e eeuw.

Op 2 juli 2003 is het Nationaal Bestuursaccoord Water gesloten waarin een aantal afspraken over het vervolg van het implementatietraject zijn gemaakt. Sinds 1 november 2003 is de watertoets ook wettelijk verplicht voor plannen in het kader van de Wet op de Ruimtelijke Ordening.

De procedure voor de watertoets wordt voor de herinrichting van de Bakelse Beemden doorlopen.

Natuur voor mensen, mensen voor natuur

De Nota natuur voor mensen, mensen voor natuur uit 2000 vervangt het Natuurbeleidsplan, Nota Landschap, Bosbeleidsplan en Strategisch Plan van Aanpak Biodiversiteit. In deze nota wordt duidelijk gemaakt dat de zorg voor biodiversiteit en ecologie zich uitbetaalt in het welzijn van de mens. De natuur dient daarvoor toegankelijk te zijn maar ook beschermd te worden.
In 2018 moet de Ecologische Hoofdstructuur zijn gerealiseerd. De Groene Peelvallei geeft invulling aan de realisering van de Ecologische Hoofdstructuur.

Flora- en faunawet

Op 1 april 2002 is de Flora- en faunawet in werking getreden. Deze wet richt zich op de bescherming van in het wild levende planten en dieren. De wet gaat uit van het "nee, tenzij"-beginsel. Dit houdt in dat er verbodsbepalingen zijn opgesteld die moeten voorkomen dat schadelijke handelingen ten aanzien van beschermde planten en dieren optreden. Slechts onder strikte voorwaarden zijn afwijkingen van de verbodsbepalingen mogelijk. De Flora- en faunawet (FF-wet) kan gevolgen hebben voor ruimtelijke ingrepen.
Sinds februari 2005 bestaat vrijstelling voor een lijst van veel voorkomende beschermde soorten ('tabel 1'). Hiervoor hoeft bij ruimtelijke ontwikkelingen geen ontheffing aangevraagd te worden. Bij effecten op strikt beschermde soorten ('tabel 3') is het verplicht een ontheffing met een uitgebreide toets van de Flora- en faunawet aan te vragen bij Dienst Regelingen van het Ministerie van LNV. Voor effecten op soorten van tabel 2 (o.a. alle vogelsoorten, Eekhoorn, Bermpje en Kleine modderkruiper) moet worden gewerkt volgens een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode. Zolang deze niet aanwezig is, is een ontheffing met een uitgebreide toets aan de orde.

Vierde Nota waterhuishouding

De regeringsbeslissing voor de Vierde Nota Waterhuishouding is in februari 1999 verschenen onder de titel "Waterkader". De nota gaat door op de weg van integraal waterbeheer, die met de derde Nota Waterhuishouding is ingeslagen. De hoofddoelstelling van het waterbeleid is: "Het hebben en houden van een veilig en bewoonbaar land en het instandhouden en versterken van gezonde en veerkrachtige watersystemen, waarmee een duurzaam gebruik blijft gegarandeerd".Twee denklijnen staan centraal in NW4. In de eerste plaats betreft dit het zoveel mogelijk op natuurlijke wijze omgaan met water en watersystemen. Het aansluiten bij natuurlijke processen door het herstellen van de veerkracht van watersystemen is een belangrijke leidraad voor het toekomstig waterbeheer en daarmee ook voor de toekomstige inrichting van de De Groene Peelvallei. Meer ruimte voor water is hierbij een belangrijk motto. De tweede centrale denklijn is de verdere verdieping en uitwerking van de watersysteem- en stroomgebiedbenadering, zowel nationaal als internationaal. Met gebiedsgericht beleid moet de samenhang binnen het waterbeleid en tussen aan elkaar verwante beleidsterreinen als ruimtelijke ordening, natuur, milieu en water op efficiënte wijze worden bereikt.

Nota Ruimte

De in 2004 verschenen Nota Ruimte geeft het nationaal ruimtelijk beleid voor de periode tot 2020. De Groene Peelvallei valt gedeeltelijk onder de nationale ruimtelijke hoofdstructuur. Dit betekent dat de De Groene Peelvallei gedeeltelijk van grote betekenis is voor de ruimtelijke structuur en het functioneren van Nederland. Water moet integraal onderdeel zijn van de ruimtelijke planvorming. Het instrument 'watertoets' zorgt ervoor dat waterbeheerders vroegtijdig bij de planvorming worden betrokken. De Ecologische Hoofdstructuur dient volgens de Nota Ruimte in 2018 gerealiseerd te zijn. De Groene Peelvallei is onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur.

Nota Belvedère

De Nota Belvedère (OC&W, 1999) heeft als centrale doelstelling dat de cultuurhistorische identiteit sterker richtinggevend dient te worden voor de inrichting van de ruimte.

De nota geeft een visie op de wijze waarop met de cultuurhistorische kwaliteiten van het fysieke leefmilieu in de toekomstige ruimtelijke inrichting van Nederland kan worden omgegaan en geeft aan welke maatregelen daartoe worden getroffen. Het behouden en benutten van het cultureel erfgoed voegt kwaliteit toe aan de culturele dimensie van de ruimtelijke inrichting. Een ontwikkelingsgerichte benadering staat daarbij centraal. Naast een algemene beleidsvisie geeft de nota een selectie van een aantal Belvedèregebieden. Dit zijn de cultuurhistorisch meest waardevolle gebieden van Nederland waarvoor specifiek ruimtelijk beleid gevoerd moet worden. Het plangebied maakt geen onderdeel uit van zo'n gebied. Op het plangebied is zodoende vooral het algemene beleid van toepassing.

PROVINCIAAL BELEID

Streekplan

In het Streekplan zijn vijf leidende principes voor het provinciaal ruimtelijk beleid voor de komende tien jaar opgenomen om het hoofddoel 'zorgvuldiger ruimtegebruik' te realiseren:

1. Meer aandacht voor de onderste lagen;
2. Zuinig ruimtegebruik;
3. Concentratie van verstedelijking;
4. Zonering van het buitengebied;
5. Grensoverschrijdend denken en handelen.

Vanuit het Streekplan Noord-Brabant worden de volgende doelen in de De Groene Peelvallei gerealiseerd:

- Ecologische verbindingszone
- Groene hoofdstructuur (GHS): natuur en landbouw
- Agrarische hoofdstructuur (AHS): landschap en landbouw

Waterhuishoudingsplan 2003-2006

De provincie heeft een waterhuishoudingsplan opgesteld en in 2002 herzien voor de periode 2003-2006. Hierin heeft de provincie de hoofdlijnen van het waterbeleid voor een periode van 4 jaar vastgelegd. Hoofddoel is het bereiken en in stand houden van watersystemen die ruimte bieden aan een gezond leefmilieu voor mens, dier en plant. De basis voor het beleid wordt gevormd door waterhuishoudkundige functies. Aan het plangebied De Groene Peelvallei is de functie 'water voor de Agrarische en Groene Hoofdstructuur" toegekend. De functie heeft betrekking op het oppervlaktewater en het ondiepe grondwater in de gebieden van de AHS en GHS.

Natuurgebiedsplan

In het natuurgebiedsplan Oost-Brabant van de provincie Noord-Brabant is de landelijke Ecologische Hoofdstructuur op perceelsniveau uitgewerkt en begrensd. Met het natuurgebiedsplan wordt sturing gegeven aan de Subsidieregeling Natuurbeheer 2000. De natuurdoeltypenkaart geeft invulling aan de doelen voor de Ecologische Hoofdstructuur. Voor de bossen gaat het om de omvorming van de populierbossen tot natuurlijke bossen gebonden aan vochtige (centrale deel) tot droge gronden (flanken). Het deel van de Bakelse Aa dat grenst aan de landbouwgronden is aangewezen als ecologische verbindingszone. Er zijn verscheidene subsidievormen binnen de Subsidieregeling Natuurbeheer 2000 om deze natuurdoeltypen te realiseren.

Reconstructieplan De Peel

Door de toegenomen intensiteit van het gebruik van het landelijk gebied (door landbouw, recreatie verkeer, wonen en werken) is de kwaliteit van milieu, natuur en landschap achteruit gegaan en zijn verschillende functies elkaar steeds meer in de weg gaan zitten. Tegen deze achtergrond kent de Reconstructie in Noord-Brabant twee hoofddoelen die de provincie in onderlinge samenhang wil realiseren:

1. Creëren van een goede leefomgeving (water, bodem, lucht, natuur en landschap).
2. Scheppen en benutten van kansen voor een duurzame sociaal economische ontwikkeling (o.a. landbouw, recreatie en toerisme).

Vanuit het reconstructieplan De Peel worden de volgende doelen in de De Groene Peelvallei gerealiseerd:

- Concreet in te richten waterbergingsgebied
- Ecologische Hoofdstructuur
- Ecologische verbindingszone
- Cultuurhistorische hoofdstructuur, Karweise Loop en Vlier
- Projectlocatie voor recreatie en toerisme (Centrumgebied Groene Peelvallei)

WATERSCHAPSBELEID

Waterbeheersplan waterschap Aa en Maas

1. Ecologische verbindingszone (EVZ).

In de ecologische hoofdstructuur (EHS) is de Bakelse Aa en Oude Aa opgenomen als EVZ. De streefbeelden en eisen voor de ecologische verbindingszones zijn nader uitgewerkt (Royal Haskoning, 2004). Voor de EVZ Oude Aa (incl. Bakelse Aa tot aan uitmonding in Zuid-Willemsvaart) gaat het om het inrichten van stapstenen en natuurvriendelijke oevers voor ondermeer amfibieën. De ecologische verbindingszone verbindt de Deurnese peel via de Liesselse bossen, Brouwhuisse Heide / Deurnese bossen en Bakelse Beemden met de Zuid-Willemsvaart.

2. Vismigratieplan.

Het bekensysteem van de Aa is in het verleden sterk genormaliseerd en verstuwd. Dit beperkt de migratiemogelijkheden van vooral de trekkende vissoorten sterk. In het Waterbeheersplan 2 van waterschap de Aa is de intentie uitgesproken de knelpunten die bestaan in de migratieroutes van gebiedseigen vissoorten op te heffen. Dit is nader uitgewerkt in het vismigratieplan.